

Him Yaaim Me Jisas Kraiss Mak Kewisim Mau Tiwei Menmen mekre tiwei ik

Him me Jon Baptais 1:1-8

Jon kikir Jisas keriuwe tepar 1:9-11

Seten kakri han ke Jisas 1:12-13

Jisas katip him yaaim keit Galili 1:14-9:50

Jisas ken Jerusalem katip him yaaim 10:1-13:37

Mit newenkek Jisas kaa 14:1-15:47

Jisas pike kekrit mit nirek 16:1-18

Jisas pike ken wit Heven 16:19-20

*Jon kerek kikir mit neriuwe tepar hirak katip
mit him me God*

(Mt 3:1-12; Lu 3:1-18; Jo 1:19-28)

¹ Him im hiram him yaaim me Jisas Kraiss God
Nikan kirak.

² *Nipaa Aisaia kewepyapir him me God hirak
kewisim mau tiwei hiram matip mar im:

“God katip mitik hirak kehimitanek kar ik:

‘Hi ariuwet mitik kai kaktip him mai kakininit
kakno kaknetit yayiwe.’

³ *Mitik hak keit wit weinik mit ap newik hirak
kinap katip hisiuwe kar ik: ‘Yi eiriak
yayiwe yaaim me Mitik Iuwe te hirak
kakisesim werek.’

⁴ *Hirak mitik niuk mirak Jon. Hirak kikir
mit neriuwe tepar. Hirak kan kepu yaank weinik

* 1:2 Mal 3:1; Mt 11:10 * 1:3 Ais 40:3 * 1:4 Ap 13:24, 19:4

kewepyapir him me God katip kar ik: “Yi kerek yi eiweikin sip eiwet menmen enum, yi einen in hi akiri te God kakisak menmen enum yi yirakem.”

⁵ Hir mit nerer wit wit ne provins Judia, hir netike mit yapirwe ne wit Jerusalem hir nan nirek. Hir newepyapir menmen enum hir nirakem, te Jon kikirri nekre mani Jodan.

⁶ *Jon kamir tepnek me kamel mit nirakem mar ke laplap, hirak kamir yink ke kamel kire henpen kau tu. Hirak kaam wise metike manu nikim meit yaank.

⁷ *Hirak katip mit miyapir him kar ik: “Maain mitik hak kakikrehir kai. Hirak Mitik Iuwe kinina. Hi ap Mitik Iuwe har ke hirak au.

⁸ Hi epei hikiri yekre tipar, te maain hirak kakwis God Himin Yaaik kakikre han ki.”

Jon kikir Jisas

(Mt 3:13-17; Lu 3:21-22)

⁹ Me wi im Jisas kinaaiwir wit Nasaret keit provins Galili hirak kan kiun mani Jodan. Hirak kan kiun mani Jodan, Jon kikirrek keriuwe tipar.

¹⁰ Hirak kinaaiwir tipar keh in kniu ken tenhaan eik, Jon kir nepni hiremes mewep mire weipir, God Himin Yaaik kire hore tapi kekiuwe kan kewik.

¹¹ *Te Mitik Iuwe keit God katip him hiram meke nepni man matip mar im: “Ti Nikan kai hi hanhanit. Hi han yaaik heriuwit.”

Seten kari han ke Jisas

(Mt 4:1-11; Lu 4:1-13)

* **1:6** 2Kin 1:8; Mt 11:8
42:1; Mt 12:18; Mk 9:7

* **1:7** Ap 13:25

* **1:11** Sam 2:7; Ais

12 *Wasenum, God Hımın Yaaik keriuwet Jisas hırak ken yaank weinık.

13 *Hırak kepu ein me wı 40, te Seten kari han kırak. Jisas ketike miyak me yaank nepu ein. Mıt ensel ne wit ke God hır nan nekepek.

*Jisas katıp mıt miyapır hım me God keit Galili
(Mt 4:12-17; Lu 4:14-15)*

14 **Maain mıt han newis Jon kekre wınak enuk ke gavman. Me wı im Jisas kan provins Galili katıp mıt miyapır hım me God.

15 *Hırak katıp kar ik: “Wı epei man menep te God kakının naanmampri yi mıt miyapır ne tı. Yi eiweikın sip eiwet menmen enum yi eiyımtau hım me God eiyisesim.”

*Jisas kenine mıtıkıt tekyaaıt (4) hırakıt tatis-esik
(Mt 4:18-22)*

16 Jisas keke tı kesiurır wan ken pın, hırak kır Saimon ketike nıkik kırak Andru. Hırakıt tewır hepin iuwe men mekre wan. Hekrit hekrit hırakıt tari saauk.

17 *Jisas ketpıwekıt kar ik: “Yi eitikewa haiu mamno, hi eteikni menmen te yi eiri han ke mıt hır nanises hım mai.”

18 Wasenum hırakıt tınaaiwır hepin mırakıt, hırakıt tisesik.

19 Jisas ken kike, hırak kır Jems ketike nıkik kırak Jon, hırakıt nıkerek hırakıt wik te mıtık niuk mırak Sebedi. Hırakıt tau bot kırakit tek-erwo hepin mırakıt.

* 1:12 Mt 9:13 * 1:13 Sam 91:11-13 * 1:14 Mk 6:17 * 1:14 Jo 1:43
* 1:15 Mt 3:2; Ga 4:4 * 1:17 Mt 13:47

20 H̄irak ken̄inewek̄it, te h̄irak̄it t̄inaaiw̄ir haai k̄irak̄it h̄irak kau kek̄re bot ketike m̄it han kerek h̄ir nekepik nekerwo hepin, h̄irak̄it ten tises Jisas.

Jisas kep̄ir herwe enuk kenep̄in kekeip̄in m̄it̄ik hak

(Lu 4:31-37)

21 *H̄irak̄it tisesik, te h̄ir nen niun wit Kapaneam. H̄ir nepu wit Kapaneam, maain w̄i Sabat epei man, h̄irak Jisas ken w̄inak kerek m̄it nererik nekine h̄im me Moses neitai, h̄irak kat̄ip m̄it miyap̄ir h̄im m̄irak.

22 *H̄ir nemtau h̄im m̄irak, te h̄ir han kekrit neriuwe menmen h̄irak ketpim. H̄irak ap ketpor kar ke m̄it kerek nin̄in nertei h̄im me Moses netpim. Au, h̄irak kat̄ip kar ke M̄it̄ik Iuwe Krai kerek God keriuwetek kan kekepi kerekek.

23 Me w̄i im, m̄it̄ik enuk herwe kau kekrerek h̄irak kepu w̄inak ik.

24 *H̄irak k̄inap kat̄ip kar ik: “Jisas ke wit Nasaret, ti han herekyei mekam a? Ti han te hewep a? Hi herteiyit. Ti M̄it̄ik Yaaik Iuwe ke God.”

25 Te Jisas kenerek ketp̄iw̄ek kar ik: “Herwe enuk ti ekint̄ip w̄ire w̄ire ti enep̄in ekeip̄in m̄it̄ik ik etpaan eno.”

26 *Jisas kat̄ip kar ik, herwe enuk ketenenik te h̄irak keperper kenep̄ip him iuwe, herwe ketpaan kenp̄in kekeip̄n̄iw̄ek.

27 M̄it miyap̄ir n̄ir menmen im h̄ir nep̄irp̄ir nitehiyan nar ik: “Mekak ik. H̄irak ketpai h̄im

* 1:21 Mt 4:13 * 1:22 Mt 7:28-29 * 1:24 Mk 5:7 * 1:26 Mk 9:26

ham yaaım. Hırak kire Mıtık Iuwe hırak katıp herwe enun hır nemtau him mırak hır nisesim.”

²⁸ *Te waswas hır mıt miyapır natıpan menmen Jisas kırıkem te mıt nerer wit wit neit provins Galili hır nertei Jisas.

*Jisas kıkıap pıta maam pırak hıre yaaıp
(Mt 8:14-15; Lu 4:38-39)*

²⁹ Jisas kınaawır wınak eik e, hırak ketike mıt nırak nen wınak ke Saimon ketike Andru. Jems ketike Jon hırakıt ten tetikeri.

³⁰ Saimon maam pırak (miye pe mıte pırak) hıre wınap wıwaai yeno hıre yınk sisi. Hır natıp Jisas hıre wınap.

³¹ Te Jisas ken kırep ketenen his mıre kıkı hıre wekrit werp, hırak ketpıwe kar ik: “Ti hınap epei au.” Te yınk sisi epei au, hıre yaaıp. Hıre yaaıp te hıre wemani menmen hır nanım.

Jisas kıkıap mıt miyapır yapırwe hır nıre yaain

(Mt 8:16-17; Lu 4:40-41)

³² *Maain wepni kewen ken, hır mıt nerer wit wit nerıyei mıt miyapır hır nınap, hır netike mıt miyapır han kerek herwe mekreri, hır nerıyei nen nır Jisas.

³³ Mıt miyapır yapırwe ne wit iuwe ik nen nererik nau menep weipır ke wınak.

³⁴ *Jisas kıkıap mıt miyapır kerek hır nınap te hır pıke yaain. Mıt han hırak kepır herwe enum menpın mekeipnor. Hırak katıp herwe

* 1:28 Mt 4:24 * 1:32 Mt 4:24 * 1:34 Mk 3:11-12

h̄ir ap enwepyap̄irek h̄irak keim̄in au em̄it! H̄ir nerteiyek h̄irak N̄ikan ke God.

Jisas k̄ir̄ak menmen kerer wit wit ke provins Galili

(Lu 4:42-44)

³⁵ *Hekrit enum eik h̄irak kekrit ketpaan ken yaank wein̄ik kitehi God, te h̄irak ketikerek tewepnak.

³⁶ Maain, Saimon ketike m̄it han nepu netikerek, h̄ir nen nisesik.

³⁷ H̄ir nen n̄inap̄inek h̄ir netp̄iwek nar ik: “M̄it miyap̄ir yap̄irwe h̄ir nan n̄inetnut.”

³⁸ H̄irak ketpor kar ik: “Em̄it! Haiu wen emno wit ham menep te hi hat̄ip m̄it miyap̄ir h̄im mai heitai en.”

³⁹ *Te h̄irak ken heriyai heriyai me provins Galili, h̄irak kat̄ip m̄it miyap̄ir h̄im m̄irak keit w̄inak kerek m̄it nererik nekine h̄im me Moses neitei. H̄irak kep̄ir herwe enum mau mekre m̄it miyap̄ir h̄iram menp̄in mekeipnor.

Jisas k̄ikaap m̄it̄ik enuk lepro mewik h̄irak k̄ire yaaik

(Mt 8:1-4; Lu 5:12-16)

⁴⁰ M̄it̄ik enuk lepro mewik h̄irak kan kewen nin̄ip kitehi Jisas kar ik: “M̄it̄ik Iuwe, ti hanhan eriuwa te ti ekepa hi are yaaik.”

⁴¹ Jisas h̄irak hanhanek te h̄irak kewis his menterik ketp̄iwek kar ik: “Hi hanhan ti are yaaik.”

⁴² H̄irak kat̄ip epei au, in ek lepro menke menp̄in mekeipn̄iwek h̄irak k̄ire yaaik.

* **1:35** Mt 14:23; Mk 6:46 * **1:39** Mt 4:23, 9:35

⁴³ Jisas ketp^wewek hⁱm manp te hⁱrak keriwetek ken wasenum.

⁴⁴ *Jisas ketp^wewek kar ik: “Ti emtewem. Ti ap etⁱp mⁱtⁱk hak menmen im. Au, ti eno eteikⁱn mⁱtⁱk pris yⁱnk kit. Te ti ewet^wewek menmen nⁱpaa Moses ketpai haiu mamwet God em, te mⁱt hⁱr nanⁱrtei ti pⁱke ere yaaik.”

⁴⁵ Te mⁱtⁱk ik kenta^wu hⁱm me Jisas au. Hⁱrak kewepyapⁱrem heriyai heriyai, te maain Jisas ap kakno kakitet witeik au. Hⁱrak kⁱrⁱakem te mⁱt nanⁱrek hⁱr han yaaik nanⁱrp nanweikn^wewek. Te hⁱrak kerp pⁱn eik, mⁱt nerer wit wit hⁱr nan nanⁱrek.

2

*Jisas kⁱkaap mⁱtⁱk his hⁱt enum hⁱrak kⁱre yaaik
(Mt 9:1-8; Lu 5:17-26)*

¹ Maain wⁱ ham, hⁱrak pⁱke kan wit Kapaneam. Mⁱt en nertei hⁱrak pⁱke kan kepu wⁱnak kⁱrak.

² Hⁱr nertei hⁱrak kepu, te hⁱr yapⁱrwe nen nererik ere wⁱnak kenempet keriuweri. Mⁱt han nerp ya weipⁱr menep hⁱr nemtau Jisas ketpor hⁱm me God.

³ Hⁱrak wen ketpor hⁱm, mⁱtⁱkⁱt tekyaaⁱt ten tekerⁱr mⁱtⁱk kⁱwaaⁱ kentar kⁱnaan. Hⁱrak his hⁱt maa tupe tupe meit. Hⁱrakⁱt tan tatⁱr Jisas tewep mⁱt yapⁱrwe nerp neiyepet weipⁱr, te hⁱrakⁱt ap tatno nⁱmⁱn taau. Te hⁱrakⁱt tehⁱn tⁱniu leta me wⁱnak pⁱnak ein.

⁴ Hⁱrakⁱt tehⁱn tⁱniu wⁱnak ten niu ein, hⁱrakⁱt tenke toni kⁱwapⁱn wⁱnak siup kerek Jisas hⁱrak kerp ketⁱn ni en. (Mⁱt ne Juda hⁱr newis toni

* 1:44 Mk 3:12, 7:36; Lev 14:1-32

kɪwapɪn wɪnak siup. Nɪpɪn au. Wit hɪrak tenhaan weɪnɪk, hɪr niu auri.) Hɪrakɪt tenke toni ere kɪhi wɪsenuk kepeit, hɪrakɪt tɪnaaiwɪr kɪnaan kerek mɪtɪk kɪwaai kekrerem men tɪ.

⁵ *Jisas kertei hɪrakɪt tetike mɪtɪk kɪwaai kɪnaan han kitet hɪrak kakɪkepik, hɪrak ketpɪwek kar ik: “Mɪtɪk, hi esak menmen enum mit hɪram mamno.”

⁶ Hɪrak katɪp kar ik, te mɪt han kerek ninɪn nertei hɪm me Moses natɪp mɪt miyapɪr em, hɪr nau neit en hɪr han kitet nar ik:

⁷ * “Ko! Kenmak hɪrak katɪp kar ik? Hɪrak katɪp enum kekrehɪr ke God. Hɪrak kɪre God te hɪrak ketpɪm a? God kerekek kakɪsak menmen enum mamno. Mɪt taauye!”

⁸ Jisas kertei kekre han kɪrak hɪr han kitet nar ik, te hɪrak ketpor kar ik: “Yi ap han ekitet menmen mekre han ki mar im au emit!

⁹ Hi atɪp mɪtɪk kɪwaai kentar kɪnaan, ‘Hi esak menmen enum nɪpaa ti hɪrɪakem hɪram mamno,’ yi yepɪtari hi atɪp werek auye. Te hi atɪp mɪtɪk, ‘Ti ekrit etenen yeno eiyɪm eno, hɪrak kakɪkrit ka-kno, yi eiyɪrtei hi atɪp werek te hi esak menmen enum me yi mɪt. Hi etpi mekam te yi han ekiteta?’

¹⁰ Hi tewen etpɪwek har ik: ‘Ekrit eno,’ te yi eiyɪrtei hi Mɪtɪk ke wit ke Mɪtɪk Iuwe hi esak menmen enum yi mɪt ne tɪ yi yɪrɪakem.”

¹¹ Hɪrak ketpor epei au, hɪrak katɪp mɪtɪk kɪwaai kekre kɪnaan kar ik: “Ti ekrit etenen kɪnaan mit eiyɪm eno witeik.”

¹² Hɪrak katɪp epei au, te mɪtɪk kehɪn kekrit ketenen kɪnaan mɪrak kewepi ken witeik. Mɪt

* 2:5 Lu 7:48 * 2:7 Ais 43:25; 1Jo 1:9

nirek, te h̄r nep̄r̄p̄r newen̄pi God H̄rak Iuwe, h̄r nat̄p nar ik: “Haiu m̄r menmen yaaim mar im n̄paa ein auye.”

Jisas ken̄ne Livai h̄rak kisesik
(Mt 9:9-13; Lu 5:27-32)

¹³ Maain Jisas p̄ike kitet tenhaan ken wan ke Galili, m̄t nen nererik te h̄rak ketpor h̄m me God.

¹⁴ *H̄rak wen kitet tenhaan h̄rak k̄r Livai, h̄rak n̄kan ke m̄t̄ik Alfias, h̄rak naanm̄pre w̄nak ke m̄t h̄r new̄r pewek me takis. Jisas k̄rek ketp̄wek kar ik: “Ti etikewa haw̄r wariyak̄t wauno te ti ehises h̄m mai.” Livai kekrit kisesik ketikerek ten.

¹⁵ Maain Jisas kau w̄nak ke Livai. M̄t yap̄rwe enun kerek h̄r neit takis nekint̄p pewek ham n̄saw̄nem, h̄r nen netike m̄t kerek n̄r̄iak menmen enum h̄r naam menmen netike Jisas ketike m̄t n̄rak disaipel kerek nises h̄m m̄rak.

¹⁶ *In ek m̄t han nepu, niuk m̄r Farisi, h̄r nin̄n nises h̄m me Moses. M̄t han nepu niuk m̄r Skraip. H̄r nin̄n nertei h̄m me Moses nat̄p m̄t em. H̄r n̄r Jisas ketike m̄t naanm̄pre pewek me takis netike m̄t kerek h̄r n̄r̄iak enum, h̄r yap̄rwe newepnak nekiyan naam menmen. H̄r m̄t Skraip nat̄p Jisas disaipel n̄rak nar ik: “Kenmak h̄rak k̄paam menmen ketike m̄t nari pewek me takis netike m̄t n̄r̄iak menmen enum a?”

¹⁷ Jisas kemtau h̄m m̄r, te h̄rak ketpor kar ik: “M̄t n̄nap nan̄no nan̄r m̄t̄ik dokta. M̄t h̄r

* **2:14** Jo 1:43 * **2:16** Mt 11:19; Lu 15:1-2

manpenun neit taau. Hi epei han tì hari han ke mît hîr nîrîak enum. Mît kerek hîr han kitet hîr yaain au.”

Jisas katîp me hîm ham yaaim

(Mt 9:14-17; Lu 5:33-39)

¹⁸ Maain wî ham mît nises hîm me Jon netike mît ne Farisi hîr han tewenîn menmen me God yaaim, te hîr nanît nînpî nanu. Mît han nîri te hîr nan nîr Jisas nitîwekhi nar ik: “Mît ne Jon netike mît ne Farisi hîr nanît nînpî nanu. Nenmak te mît nises hîm mit nîrîakem au?”

¹⁹ Jisas ketpor tok piksa kar ik: “Mît nanît nînpî nanu nantike mîtîk epei keit mîte a? Taauye! Hîr han yaaik nanîm menmen nantikerek.

²⁰ Maain wî ham hîr mît han hîr nantîwekhis neiyîk nanîno, te hîr mît nîrak nanît nînpî rek nanu.”

²¹ Hîrak wen ketpor tok piksa kar ik: “Mît hîr ap nekerwo laplap ham kike yaaim mentîr ham enum tokim au. Hîr nekerwewim, maain hîr nankemyet laplap hîram mamno mamre kike mamri laplap tokik mamwepim.

²² Mît hîr ap newen tîpar wain wen petep mekre meme hiyei tokim auye! Hîr nanwenem te wain tîwerpek mamniu, hiyei tokim mamwep te wain mamwen mamno tî, hiyei enum mamwep mamît. Au, mît newen wain wen petep mekre meme hiyei wen yaaim nîmnam.”

Hîm me wî Sabat

(Mt 12:1-8; Lu 6:1-5)

²³ *Maain wî sabat ham, Jisas hîrak ketike mît disaipel nîrak hîr nen nitet ni ham. Mît

* 2:23 Diu 23:25

nirak newen wit yehes miram nehish newenem hir naam.

²⁴ Mit ne Farisi kerek ninin nises him me Moses hir natip Jisas nar ik: “Ko! Nenmak te mit nit niriak menmen im enum a? Nipaa God kewet Moses him lo me wi Sabat, te haiu metput me mit nit hir newen wit yehes au emit.”

²⁵ *Jisas hirak ketpor kar ik: “Yi ap han kitet werek menmen yi yekinaam me him me maam kiau Devit a? Nipaa hirak ketike mit nirak ninpi maan te hir naam menmen nar ke haiu mit in ek epei maam. Te yi wen yepitari hir niriak enum au, yaaim ye!

²⁶ *Abaiata hirak wen mitik hetpris naanmipre winak ke God, hirak Devit ketike mit nirak nen winak eik ninin ein naam bret tokim mit newisim me God miwaai mensiu kinaan menep. Mit naanmipre menmen me God, hir keriyen naam bret tokim mirak. Mit han au. Him me Moses matip emit, te hirak Abaiata kewet Devit ketike mit nirak em hir naam.

²⁷ *God kinin kiriak mit. Hirak hanhani, hirak kehimitan wi sabat hiram mamkaap mit keriyen.

²⁸ Hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe hi Mitik Iuwe, hi hinin menmen me wi sabat.”

3

*Me wi Sabat Jisas kikaap mit his enum
(Mt 12:9-14; Lu 6:6-11)*

¹ Maain Jisas pike ken winak kerek mit nererik nekine him me Moses neitai en. Mitik enuk his miutip meweikin hirak kau ein.

* 2:25 1Sml 21:1-6 * 2:26 Lev 24:5-9 * 2:27 Diu 5:14

² *Mīt han hīr nīpīrek hīrak kakīkepek me wī Sabat te hīr nenerek nansiuwek hīm nanriyaak kakno wīnak enuk.

³ Jisas katīp mītīk his enuk kar ik: “Ti enen in.”

⁴ *Hīrak epei kan, Jisas katīp mīt kar ik: “Me wī Sabat hīm me God kerek Moses kewisīm mau tīwei hīram mewisai haiu mīrīak menmen yaaim o enum? Haiu emkaap mīt o haiu emnīp?” Hīr au nekintīp neit.

⁵ *Hīrak kīwaainaan kīri kemtaantīwo han enuk kentar hīr mīt han toenuk. Hīrak katīp mītīk his enum kar ik: “Ti esiuwe his emnen.” Hīrak kesiuwehis mīrak te his pīke mīre yaaim.

⁶ *His mīre yaaim te mīt ne Farisi hīr nen witeik nen nererik netike mīt kerek nises hīm me mītīk iuwe King Herot, hīr nimenīpīn Jisas nankīp.

Mīt yapīrwe nises Jisas

⁷ Jisas ketike mīt disaipel nīrak hīr nen wan eik. Mīt yapīrwe ne provins Galili hīr nisesik nen nererik netike mīt ne Provins Judia,

⁸ *Idumia, wit yapīrwe ke mani Jodan pīnak ein, wit Taia, wit Jerusalem ketike wit Saidon. Hīr yapīrwe nemtau menmen Jisas epei kīrīakem, te hīr nan nanīrek.

⁹ *Hīr epei nan, Jisas katīp mīt nīrak kar ik: “Yi yayit bot eiyīk einen eitenīnek te mīt ap nanīpīra hi ankewīn hīr nanīntīrīra.”

¹⁰ *Nīpaa Jisas kīkaap mīt miyapīr yapīrwe nīnap hīr nīre yaain, te in ek mīt yapīrwe nīnap

* **3:2** Lu 13:14 * **3:4** Lu 14:3 * **3:5** Jo 11:33, 12:40 * **3:6**
Mt 22:15-16 * **3:8** Mt 4:25 * **3:9** Mk 4:1; Lu 5:1-3 * **3:10** Mt
14:36

newep mīt hīr nan nerp menep newis his mentar Jisas, te hīr nīre yaain.

11 *Hīrak ken kitet ein ein, herwe enun nīrek nitehīr nau tī nenepīp nar ik: “Ti Nīkan ke God.”

12 *Te Jisas ketpor hīm manp hīr ap nan-wepyapīrek au emīt!

*Jisas hīrak kehis mīt disaipel nar hiswiyen wik
(Mt 10:1-4; Lu 6:12-16)*

13 Maain Jisas kehis mīt kerek hīrak hanhani kenīnor hīr nan nisesik netikerek nen nau mīniu (o neiyīp) kentīr ein.

14 Hīr nau ein, hīrak kehis mīt hiswiyen wik (12) hīrak kewep niuk kenewor niuk mīr “Aposel.” Hekrit hekrit hīr netikerek nan-riyan nanisesik nanīmtau hīm mīrak. Maain hīrak kakriuweti nanīno nantīp mīt miyapīr hīm mīrak.

15 Maain hīrak kakriuweti kakwisi hīr nepīr herwe enun nanīno nankeipīn mīt.

16 *Im em hīram niuk me mīt hīrak ketorhis keriyei netikerek: Saimon (hīrak kewis niuk mīrak ham Pita),

17 *Jems, ketike nīkik kīrak Jon, hīrakīt nīkerek te Sebedi (Hīrak kewis niuk mīrakīt wik Boanesis kentar hīrakīt tatīp hīm iuwe mīre nepni mewenīn).

18 Hīrak wen kehimītan Andru, Filip, Batolomyu, Matyu, Tomas, Jems hīrak nīkan ke mītīk Alfias, Tadius, Saimon Selot,

* 3:11 Lu 4:41 * 3:12 Mk 1:34 * 3:16 Jo 1:42 * 3:17 Lu 9:54

19 h̄r netike Judas ke wit Iskeriot kerek kewepyap̄r Jisas te m̄t enun nepan n̄rak neiȳk nen nak̄p.

M̄t nat̄p Bielsebul k̄kaap Jisas kep̄r herwe enun nekeip̄n m̄t

(Mt 12:24-32; Lu 11:14-23, 12:10)

20 *Jisas kehis m̄t hiswiyen wik (12) epei au, h̄rak ken w̄nak k̄rak eik. H̄rak ken w̄nak, m̄t yap̄rwe nererik w̄nak k̄rak te h̄rak ketike m̄t disaipel n̄rak ap te nan̄m menmen taau.

21 *Maain miye p̄rak wetike kikrek t̄rak h̄r nerteiyek, h̄r nen nare nant̄iwekhis nanriyaak neiȳk nan̄no n̄r ein nentar h̄r han kitet h̄rak han ken sip h̄rak ketaritari.

22 *M̄t kerek nin̄n nertei h̄m lo me Moses nat̄p m̄t miyap̄r em, h̄r n̄naaiw̄r wit Jerusalem nekiuwe nan nat̄p nar ik: “Herwe enuk niuk m̄rak Bielsebul h̄rak kers̄s Jisas te h̄rak Seten kewis Jisas h̄rak kin̄n herwe enun kep̄ri nan̄no nankeip̄n m̄t.”

23 Jisas kertei menmen h̄r netpim te h̄rak ken̄ne m̄t ein h̄r nan nerp menep in, h̄rak ketpor tok piksa kar ik: “Seten kenmak te h̄rak kep̄r herwe n̄rak nekeip̄n m̄t a? Taauye!

24 M̄t ne wit hak h̄ras nan̄nepan, te h̄r nankiyan nantike m̄t han ne wit hak nan̄nepan taauye!

25 M̄t ne weiw̄k miut̄p h̄ras nan̄nepan te h̄r nan̄rkeik te h̄r nankiyan nanu nan̄t? Au, h̄r nan̄waank h̄ras.

* 3:20 Mk 6:31 * 3:21 Jo 10:20 * 3:22 Mt 9:34, 10:25

26 Seten hirekes kepir herwe narak nankeipin mit, hir naninke hasini naniwaank hiras.

27 Hi hinin Seten hi epir herwe narak nekeipin mit, hiram mar ke mitik hak kinin kakno kakwep wepir kaksenek mitik enuk yehes enum o mitik iuwe, te harak kakit menmen mirak meit winak eik keiyim kakno.

28 “Hi etpi werek. Menmen enum mit niriakem metike him enum hir netpim harak God kakisakem han ekitetim au.

29 Te mit natip enum me menmen God Himin Yaaik kiriakem, harak ap te kakisakem taau! Hiram mamu mamit tipmain tipmain enum eik.”

30 *(Jisas katip him im kentar mit han ne Jerusalem hir natip nar ik: “Herwe enuk kersisek kekepik te harak kepir herwe enun nekeipin mit.”)

*Neimin hir ne weiwik me Jisas
(Mt 12:46-50; Lu 8:19-21)*

31 *Harak katip epei au, Jisas miye pirak wetike kikrek tirak nan nerp witeik neninewek.

32 Mit nau neit nimin nemtau hir neninewek, hir netp+wek nar ik: “Miye pit wetike kikrek nit hir nerp witeik neninut.”

33 Jisas ketpor kar ik: “Neiyin hir nire miye wetike kikrek nai?”

34 Harak kiwaainaan kir mit nau menep te harak katip: “Mit in hir nire miye wetike kikrek nai.

35 Mit kerek nemtau him me God nisesim, hir keriyen nire miye wetike kikrek o yenterer nai.”

* 3:30 Jo 10:20 * 3:31 Mk 6:3; Jo 2:12; Ap 1:14

4

Jisas katip tok piksa me mitik kamir wit yehes mau ni

(Mt 13:1-9; Lu 8:4-8)

¹ *Jisas pike ken wan ke Galili kerp تنهاان eik katip mit him me God. Hirak kepu ein, mit yapirwe nan nererik nanimtau him mirak. Hir nerp menep menep nersis Jisas, te hirak ken kau bot kiwaai kentar wan menep تنهاان. Mit yapirwe nau تنهاان nemtau him mirak.

² *Hirak ketpor tok piksa kar ik:

³ “Yi eiyimtwem! Hirak mitik hak ken kewir yehes meit ni mirak.

⁴ Hirak wen kewirem, ham menke miwaai yayiwe, hore meniuwe man maam.

⁵ Yehes ham hiram menke miwaai ti kentar nan mowo waswas mekre ti kike.

⁶ Maain, wepni iuwe kan kamip, hiram meweiwei maa keremem.

⁷ Yehes ham menke miwaai ti kerek nipaa waai enum tik tik mewiyen. Maain, waai enum tik tik pike mowo miwapinem, te hiram ap mari au.

⁸ Yehes ham menke miwaai ti yaaik nipaa mitik kewenek. Hiram mowo iuwe mari yapirwe. Ham mari 30, ham mari 60, ham mari 100.”

⁹ Jisas katip him mirak mikaru mar ik: “Neimin yi yertei him mai werek werek yi han ekitetim werek werek.”

Kenmak Jisas katip tok piksa
(Mt 13:10-17; Lu 8:9-10)

* **4:1** Mk 3:7-9; Lu 5:1-3 * **4:2** Mt 13:34; Mk 4:33-34

¹⁰ Maain, mit yapirwe epei nen, Jisas hirak kepu weinim ketike mit hiswiyen wik narak (12) netike mit han disaipel kerek nemtau him mirak keriyen. Hir nepu nitiwekhi him me nipaa hirak ketpim.

¹¹ Te hirak ketpor kar ik: “God kewisi yi yertei menmen me hirak kinin naanmipre menmen karkeik. Nipaa God ap kewepyapirem, te mit hir nerteiyem au. Hi etpim hisawinem te yi mit keriyen yertei menmen me God.

¹² *Mit han toenuk au. Hi etpim hisawinem hetpor te

‘hir enir menmen te hir ap nerteiyem, hir nemtewem te hir nerteiyem au. Hir nertei te hir neweikin han newet God em, God kakisak menmen enum hir niriakem. Hir nepitari menmen te hirak kakisak menmen enum mir au.’

Jisas kewepyapir him me tok piksa

(Mt 13:18-23; Lu 8:11-15)

¹³ “In ek yi yepitari menmen im hi etpiyem hisawinem, te maain yi eiyirtei menmen ham hi etpiyem hisawinem mamirkeik? Taauye! Hi are ewepyapir im em, te maain yi eiyirtei him me God werek werek.

¹⁴⁻¹⁵ Yehes miwaai yayiwe hiram mar ke mit hir nemtau him me God, te Seten kan keweiknor han kir hir han kaa him mirak.

¹⁶ Yehes menke miwaai ti kike kentar nan hiram mar ke mit nemtau him me God hir han yaaik.

¹⁷ *Yehes nekenik kike mewo mepu, maain

* **4:12** Ais 6:9-10; Jo 12:40; Ap 2:26-27 * **4:17** Mt 26:31

wepni kamip hiram meweiwei maa hiram mire mit. Mar im hir nepu han yaaik, te maain mit hir han neneri newepnaki, hir han enuk naninaaiwir him me God mamit.

18 Yehes miwaai ti nipaa waai tiktik mawi miwapin yehes hiram mar ke mit hir nemtau him me God.

19 *Te hir han kitet menmen yapirwe. Hir han yaaik nanit pewek yapirwe, hir hemkre menepam neriuwe menmen heriyai heriyai ere han kir kenke kenterim. Him me God mepu mekre han kir au, hir han kaa rem meit.

20 Yehes miwaai ti yaaim mari yapirwe, hiram mar ke mit nemtau him me God hir nisesim niriak menmen yaaim. Mit han kike, mit han iuwe, mit han wisenum.”

*Him me si mit nisawinek kekre sar
(Lu 8:16-18)*

21 *Jisas hirak pike ketpor kar ik: “Yi yayit si te yi eisawinek ekikre sar o eknik yeno a? Taauye! Yi eiwisik ekintar yeno eku niu ekir.

22 *Menmen yapirwe misawin meit, maain hiram pike mamu yaain mit nanirteiyem. Menmen ham yapirwe mit hir nehanem, maain hiram mamu yaain mit nanirteiyem.

23 Keiyin kakirtei, hirak kakimtwem.”

24 *Hirak wen ketpor kar ik: “Menmen yi eiymtwem yi han ekitetim werek werek. Mar ke yi han kitet mit netike menmen hir niriakem, maain mar im God han kakiteti yi mit kakrekuyiem, te hirak kakriyaam wisenum.

* 4:19 Mt 19:23-24 * 4:21 Mt 5:15 * 4:22 Mt 10:26; Lu 12:2

* 4:24 Mt 7:2

25 *Mitik hak ketenen menmen, te God kakwetiwewek menmen ham mamtikerem hiram yapirwe. Mitik hak au ketenen menmen kike, menmen mirak kike God kakriyaam mamno mamkeipniwewek mamawaank mamit.”

Tok piksa me yehes mewo

26 Jisas wen katip: “Menmen God kiriakem kakri han ke mit te hir nanisesik, hiram mar ke mitik kamir yehes mau ni.

27 *Witaan o wanewik hirak kiwaai o kiriak menmen, yehes mewo. Hirak kirem mewo, te hirak kepitari karkeik te hiram mewo.

28 Ti hirekes kenip yehes mewo men mine tiwei, maain heneik mewim hiram mamri mamine nikim miram. Mitik au, ti erekek kenip menmen mewo.

29 *Maain yehes me nenhep maa, mitik kaknen kakwenem.”

Tok piksa me nu mastet

(Mt 13:31-32; Lu 13:18-19)

30 Jisas wen ketpor kar ik: “Hi etpi menmen God kiriakem kakri han ke mit kakriuerem hiram mire mekam? Hi etpi him im.

31 Yehes me nu mastet men ti mewo hiram kike kike. (Hiram mar ke God kinin naanmipre mit, te maain hir yapirwe nanirtei menmen mirak.)

32 Maain, hirak mastet nikik kakwo kakre iuwe, hirak kinin menmen mit namir mau ni eim, hirak ken niu kakwirir heneik mewik, te hore mamnen mamwik mamwis yaank mentar heneik mirak.”

* 4:25 Mt 13:12 * 4:27 Je 5:7 * 4:29 Joe 3:13; Rev 14:15

*Jisas katip mit him tok piksa keremem
(Mt 13:34-35)*

³³ Jisas katip mit yapirwe tok piksa mar im ere hirak keremir yinam au meit mentar hir ap nerteiyem wen au.

³⁴ Hirak katip tok piksa mar im katip mit yapirwe rem keriyen. Te hirak ketike mit narak nepu weinim, hirak kewepyapir menmen nipaa hirak ketpim kisawinem.

*Jisas katip te yuwerep katin kike kike keit
(Mt 8:23-27; Lu 8:22-25)*

³⁵ Maain hinkewi menep kakre witaan, Jisas katip mit narak kar ik: “Haiu emno emrekir wan emno pinak ein.”

³⁶ Hirak ketpor, te hir netikerek wen nau bot ninaaiwir mit yapirwe nerp تنهاان. Mit nau bot ham netikeri nen.

³⁷ Hir wen nepno ein, yuwerep kiniu kan keriuwet wan te tipar kehinhin kekre bot.

³⁸ Jisas kiwaai kinatin kekre bot sip kirak kewis paan kentar yeno tap mirak. Mit narak nan nekotitek netpwek nar ik: “Haai, ti ap han kitetai au a? Haiu wan kiniu kakwep te haiu mami.”

³⁹ Te Jisas kekrit katip wan yuwerep kewenek kar ik: “Hihe enuk ewaai ehit!” Hirak katip epei au, yuwerep katin kike kike, wan hihe enuk kiwaai keit.

⁴⁰ Te Jisas katip mit narak kar ik: “Yi yenmak te yi yinaain a? Yi ap han kiteta wen au a?”

⁴¹ Hir nemtau him mirak, hir ninaain natipan main main nar ik: “Mitik ik hirak keimin? Hirak mitik kerekek? Hirak kertei kewen yuwerep wan hihe enuk kiwaai keit.”

5

*Jisas kep̄r herwe enuk kenp̄n kekeip̄n mit̄ik
(Mt 8:28-34; Lu 8:26-29)*

¹ H̄r nau bot nerekir wan nen p̄nak ein, h̄r niun t̄ ke wit ke mit̄ ne Gerasa.

² *Jisas h̄rak kenke k̄naaiw̄r bot kiun tenhaan ken p̄n eik, mit̄ik hak kerek herwe enuk kers̄sek h̄rak k̄naaiw̄r herwe hei k̄n̄k m̄niū (o neiȳp), h̄rak kan Jisas.

³ Mit̄ik ik hekrit hekrit kepu kekre herwe hei k̄n̄k m̄niū (o neiȳp). Mit̄ han h̄r ap nenke sen nesenkekik neriuwerem in ek au.

⁴ H̄r n̄paa nesenkekik neriuwe sen mau his h̄t m̄rak, te h̄rak au kari me his ketnim, h̄rak kew̄r nan kenemt̄in me h̄t. Mit̄ han h̄r nep̄tari n̄riak menmen te h̄rak k̄re yaaik kau keit, taau.

⁵ Hekrit hekrit w̄itaan wepni, h̄rak kepu kepeit kep̄kre herwe hei k̄n̄k m̄niū (o neiȳp), h̄rak kenep̄p kenep̄ h̄rekes keriuwe nan kerekir ȳnk k̄rak.

⁶ H̄rak k̄r Jisas keperp ein, h̄rak kesiuk̄n ken kewen nin̄p kiteh̄r kewen̄piyek kerp menep,

⁷ *h̄rak kenep̄p kat̄p kar ik: “Ti N̄kan ke Mit̄ik Iuwe ti henmak te t!”

⁸ Herwe k̄napen kentar Jisas n̄paa ketp̄wek kar ik: “Ti herwe enuk enke enep̄n ekeip̄n̄wek.”

⁹ Jisas kit̄wekhi kar ik: “Ti ekine h̄rekes.” Herwe kat̄p, “Hi niuk mai mit̄ yap̄rwe hentar h̄ai herwe yap̄rwe mers̄sek.”

¹⁰ H̄rak kitehi Jisas h̄m iuwe te h̄rak ap kakriuweti nan̄naaiw̄r wit ik au ek̄t!

* 5:2 Mk 1:23 * 5:7 Mk 1:24

11 Sak yapirwe meit m+niu (o neiyip) eik maam menmen.

12 Herwe nit+wekhi nar ik: “Ti eriuwetai haiu mamno mam+kre sak.”

13 Jisas hirak kewenhi te hir netpaan nirir nekeipin mitik ik, hir nen nekre sak. Sak yapirwe mar 2,000 hiram mirir mekiuwe m+niu (o neiyip) men mam+n wan t+par mekiuwe h+m yipir hiram maa meit.

14 Mit kerek naanm+pre sak hir nirir nen natip mit ne wit iuwe, mit ne wit kike me menmen im epei man. Hir nemtau menmen im, hir nan nanir menmen mit hir epei netporem.

15 Hir nan nir Jisas ketike mitik nipaa herwe nersisek. Mitik ik hirak kau ti han yaaik, hirak epei keriuwet klos, te hir mit ninapen.

16 Mit naanm+pre sak wen netpor menmen hir epei nirem me mitik enuk ketaritari ketike sak.

17 Hir nemtau menmen im, hir nitehi Jisas h+m iuwe hirak kaknaaiwir wit kir.

18 Hir nit+wekhi nar ek, te hirak ken kau bot. Hirak mitik nipaa herwe nersisek kitehi Jisas, te hirak ketikerek tatno.

19 Te Jisas ketp+wek kar ik: “Au, ti ehu in eno wit me mit nit eteiknor etpor menmen Mitik luwe hirak kerekyutem han tewen+nit kekepit.”

20 *Te hirak ken wit mar hiswiyen (10) niuk miram Dikapolis, hirak katip kewepyapir menmen Jisas kereky+wekem. Mit en nemtewem hir nepirpir han yaaik han kitetim.

* 5:20 Mt 4:25; Mk 7:31

*Jisas kikaap mitik iuwe niki pirak wetike mite
hire winen hemkre
(Mt 9:18-26; Lu 8:40-56)*

²¹ Jisas pike ken kau bot ketike mit narak, hir nerekir wan nen pinak ein. Jisas kenke kinaaiwir bot pike ken kiun tenhaan eik, mit yapirwe nerp nererik neweikn+wek kerp en.

²² Hir nerp nererik neweikn+wek kerp en, mitik hak kerek naanmipre winak kerek mit nererik nekine him me Moses neitai, niuk mirak Jairas, hirak kan kenke kitehir kiwaai hit me Jisas,

²³ *hirak katip him iuwe kar ik: “Niki pai nepei menep wawi waunatin wauno. Ti enen etikewa euno ti ewis his menteriye te hire aure yaaip hire pike wawikrit wawu.”

²⁴ Hirak ketp+wek, te Jisas ketikerek ten ein.

Hirak tetike mit disaipel narak nen en, mit yapirwe nisesi nen nerp neweik+n Jisas.

²⁵ Mite piutip wises Jisas wetikeri, hire winap hekrit hekrit winen hemkre me tito mar hiswiyen wik (12).

²⁶ Hire nipaa wen wir mit dokta yapirwe, hire wewir pewek wewetorem weiyim watin hirehes ere hiram epei au mesi. Te hir nertei nekepye au. Hire wen winap winen hemkre.

²⁷ *Hire wemtau mit natip menmen Jisas hirak kir+akem, te hire wisesik.

²⁸ Hire han kitet war ik: “Hi awis his mentar laplap mirak kerekek, te hi pike are yaaip.”

* 5:23 Mt 8:3; Mk 7:32 * 5:27 Mk 6:56; Mt 14:36

29 Hîre wesiuwe his wewisim mentar laplap mîrak, hemkre kîre katîn keit, hîre wîre yaaip. Te hîre wertei hîre winen hemkre epei au keit.

30 *Jisas hîrak kertei menmen mîrak yaaim iuwe mînawîrek men mîkaap neimîn, te hîrak keweikîn kîwaainaan kitehi mît kar ik: “Keimîn ketenîno laplap mai?”

31 Mît nîrak disaipel netpîwek: “Ko! Mît yapîrwe neweiknînit. Kenmak te ti hitorhi me laplap mit a?”

32 Au, Jisas wen kîwaainaan kakîr keimîn ketenînîwek laplap.

33 Mîte ip wertei hîre epei wîre yaaip, te hîre wepîrpîr wan wenke witehîr wîwaai hît me Jisas wewepyapîr menmen hîre wîrîakem.

34 *Te Jisas ketpîwe kar ik, “Mîte, ti han kiteta hi ekepit, te ti ere yaaip. Nîpaa ti hînap te in ek ti epei ere yaaip.”

35 Hîrak wen ketpîwe, mîtîk Jairas mît nîrak nan netpîwek nar ik: “Nîki pit epei waa, henmak te ti eriyaam ektan Jisas? Ti ewisîk kakno?”

36 Te Jisas kementewem hîrak katîp mîtîk Jairas kar ik: “Ti ap enaain au. Ti han ekiteta kerekek.”

37 Hîrak kewis Pita, Jems ketike nîkîk kîrak Jon tetike mîtîk ik keretet, hîrakît ten ein. Hîrak kewen mît han au, hîr nerp in.

38 Hîrakît ten tîpiun wînak ke mîtîk ek, hîrak Jisas kîr mît hîr nîkîtep nesikeyaanmi.

39 *Hîrak ken wînak ke nîmîn ein, hîrak ketpor kar ik: “Yenmak te yi yîkîtep? Hîre ap waa au, hîre wîwaai kerepep.”

* 5:30 Lu 6:19 * 5:34 Mk 10:52; Lu 7:50, 17:19 * 5:39 Jo 11:11

40 H̄ir nemtewek katip kar ik te h̄ir nenwesisek enum enum nen. Te h̄irak keriuweti nen wit eik. H̄irak ketike miye haai n̄ire nen netike Pita, Jems, Jon neit haau me n̄iki w̄iwaai weitai en.

41 *H̄irak ketenen̄iwe his kiutip ketp̄iwe h̄im me m̄it ne Isrel kar ik: “Talita kumi.” Haiu meweik̄in h̄im haiu matip mar ik: “N̄iki kike hi hetput ti ekrit.”

42 H̄ire wekrit wasenum witet ein ein. (N̄ipaa ein h̄ire wepu titō mar hiswiyen wik (12).) H̄ir m̄it n̄irep h̄ire witet ein ein h̄ir nenemȳiwe naan natip: “Ko!”

43 *Jisas ketpor h̄im iuwe te h̄ir ap nanwepyap̄irek au em̄it. Epei au, h̄irak ketpor h̄ir nanwet̄iwe menmen te h̄ire waw̄im.

6

M̄it ne wit Nasaret neweik̄in sip newet Jisas (Mt 13:53-58; Lu 4:16-30)

1 Jisas k̄inaaiw̄ir wit ik ek ken kiun wit k̄irak eik. M̄it n̄irak h̄ir nisesik.

2 *H̄irak ken kiun witeik, maain w̄i sabbat ham, h̄irak ken kek̄re w̄inak kerek m̄it nekine h̄im me Moses neitai en, h̄irak katip m̄it miyap̄ir h̄im me God. H̄ir nemtewek, h̄ir neh̄inh̄in natip nar ik: “Keim̄in ketp̄iw̄ek h̄im im te h̄irak ketpaiyem? Karkeik te h̄irak kertei menmen im? H̄irak k̄ir̄iak menmen yaaim n̄ipaa haiu ap m̄irem au.

3 *M̄it̄ik ik ek h̄irak kime w̄inak kerekek. H̄irak n̄ikan ke Maria. H̄irak heiyuwe ke Jems, Josep, Judas tetike Saimon. Yenterer n̄irak nau in

* 5:41 Lu 7:14 * 5:43 Mk 1:44, 7:36 * 6:2 Jo 7:15 * 6:3 Jo 6:42

netikewai. H̄irak M̄it̄ik Iuwe au. H̄irak m̄it̄ik wein̄ik kep̄r ke haiu m̄it̄ keriyen.” Te h̄ir han toenuk neriuwerek n̄inein̄ik.

⁴ *Jisas ketpor kar ik: “M̄it̄ik hak katip m̄it̄ menmen God keteikn̄iwekem, niuk m̄irak iuwe men heriyai heriyai merer wit wit. Te niuk m̄irak ap iuwe keit wit k̄irak, o weiw̄ik miutip̄ m̄irak o miye haai kikrek o yenterer n̄irak au.”

⁵ *H̄irak ap k̄ir̄iak menmen yaaim yap̄rwe n̄ipaa m̄it̄ ap n̄irem au, te h̄irak kewis his mentar m̄it̄ n̄inap kekekpi h̄ir n̄ire yaain manpenuk neit.

⁶ H̄irak kenke kekreri kentar m̄it̄ in ap han kitetik.

Jisas keriuwet m̄it̄ aposel n̄irak nar hiswiyen wik (12)

(Mt 10:5-15; Lu 9:1-6)

⁷ *H̄irak kari m̄it̄ hiswiyen wik n̄irak (12) nau h̄irak ketpor menmen. H̄irak ketpor menmen, h̄irak kenkeri keriuweti n̄ire wik wik nen nerer wit wit. H̄irak kewisi h̄ir nekreh̄ir k̄irak nep̄r herwe enun nan̄ino nankeip̄n m̄it̄.

⁸ *H̄irak ketpor h̄im iuwe te h̄ir ap nan̄it̄ menmen yap̄rwe neiȳm nan̄ino au em̄it̄! Pewek o wapnake o menmen au. Paap kerekek te h̄ir neke t̄i neriuwerek.

⁹ H̄ir neriuwet su, te saket wik au em̄it̄, miutip̄ keremem. H̄irak ketpor kar ik:

¹⁰ “Me w̄i yi yaino yayu yaȳkre w̄inak hak, yi ap yaȳm menmen eirer w̄inak ham au em̄it̄. W̄inak kiutip̄ kerekek ere yi yainaiw̄ir wit yaino wit hak.

* 6:4 Jo 4:44 * 6:5 Lu 4:40 * 6:7 Lu 10:1 * 6:8 Lu 10:4-11

11 *Mít ne wit hak ap neriya mít naanmam-pri yayít wínak kír nan+mtau hím mi au, yi einaaiwír mít in einepép toni waniu (o win) mau hít mít, te yi yeteiknor hír nír+ak enum.”

12 Hírak ketpor epei au, hír mít nírak nen natíp mít miyapír han hím me God me hírak katíp mít hír nanweikín sip nanwet menmen enum.

13 *Hír nepír herwe enun yapírwe nekeipín mít, hír newen wel mentar mít nínáp, te hír níre yaain.

*Mít nenep Jon kerek kír+kír mít, hírak kaa
(Mt 14:1-12; Lu 3:19-20, 9:7-9)*

14 *Mít+k iuwe King Herot kinín naanmípre mít ne Isrel, hírak kertei menmen Jisas kír+akem kentar Jisas niuk mírak iuwe te mít hír nertei menmen hírak kír+akem hír netpim nerer wit wit. Te Herot kemtewek. Mít han natíp nar ik: “Jon kerek kír+kír mít neriuwe típar hírak nepei kaa, te hírak píke kekrit kepu. Mar im te hírak kír+ak menmen yaaim nípaa haiu mít ap mírém au.”

15 Te mít han natíp nar ik: “Hírak Jisas ik hírak Ilaisa kerekek.” Mít han natíp: “Au, hírak kíre mít profet nípaa natíp hím me God newepyapírem natíp mít em.”

16 Herot kemtewem, hírak han kitet kar ik: “Hírak Jon nípaa hi eriuwet mít+k hak ken kerekir teruk kírak paan kewen keket, hírak píke kekrit kau keit.”

* 6:11 Ap 13:51 * 6:13 Je 5:14 * 6:14 Mt 16:14; Mk 8:28

17-18 **Nipaa Jon hirak epei katip Herot kar ik: “Ti hewaank Herodias mite pe nikik kit ti hetuwe. Menmen im hiram ap yaaam au, hiram enum!” Herot han enuk keruwet mit nrak hir netenen Jon nesenkekik newisik kekre winak enuk kentar mite pe Herot nrak ktrak niuk mrak Filip, hirak herot ketuwe.

19 Herodias hire han enuk ware waunep Jon, te hire taau.

20 Herot kinaain Jon. Hirak kertei Jon mitik yaaik kises him me God. Te Herot naanmiprewek. Wi kerek herot kemtau him mrak hirak kinaain. Te hirak wen pike hanhan kakimtau him mrak kakteipim kerekek.

21 Maain wi ham Herodias hanhan wemirir Herot mitik kire hirak kaknep Jon. Wi im Herot han kitet wi nipaa miye prak winaak, te hirak kemani menmen kakwet mit nrak ne gavman netike mit kerek naanmipre mit ne ami netike mit niuk mr iuwe neit provins Galili hirak kakwetir menmen hir nanim.

22 Hir naam epei au, Herodias niki pre wan wirire winor henye. Hir mit han yaaik iuwe neruwerep, te Herot ketpwe kar ik: “Ti itauhi me menmen ti hanhanem, te hi tewen ewetitem.

23 *Menmen mekam ti itauhiyem hi ewetitem. Ti itauhi me menmen hi naanmiprewem te hi enke pinam ewetitem hi wen hetenen pinam.”

24 Hirak katip epei au, hire wen witeik witehi miye pre war ik: “Hi ehitiwekhi mekam?” Hire miye wetpwe war ik: “Ti ehitiwekhi me mitik

* 6:17-18 Lev 18:16 * 6:17-18 Lev 18:16 * 6:23 Est 5:3, 6, 7:2

kakno kaknep mitik Jon Baptais kerek kikir mit neriuwe tipar hirak kakweto paan kirak.”

25 Hire pike wan waswas wetpwek him iuwe war ik: “In ek ti eweto paan ke Jon ekikre tikenup.”

26 Herot kemtau him im, hirak han enuk. Te nipaa hirak ketpwe him iuwe, mit yapirwe nemtewek. Te hirak kinapen kaknep Jon, te hirak yink enuk katip mite auye.

27 Te hirak kesiuwe mitik ken kerekir Jon teruk kirak kekre winak enuk.

28 Hirak kewis paan kirak kekre tikenup hirak pike keiyik kan kewet mite rek. Hire wen witeik wewet miye pire paan ke Jon.

29 Maain mit ne Jon nertei hirak epei kaa, hir nen winak enuk neit yink kirak neiyik nan newisik kekre hei.

*Jisas kewet mit nar 5,000 menmen hir naam
(Mt 14:13-21; Lu 9:10-17; Jo 6:1-13)*

30 *Mit aposel ne Jisas pike nan netpwek menmen hir nriakem natip mit miyapir em.

31 *Hirak ketpor kar ik: “Yi eitikewa haiu mamno wit weinik mamu mamit ein.” Hirak katip kar ik kentar mit yapirwe nan netpor wanewik ere witaan, te hir ap nau naam menmen taau.

32 Hir hirras nau bot nepno wit weinik.

33 Te mit yapirwe ne wit yapirwe nri hir nen, hir nerteiri hir neimin, te hir mit miyapir nesiuknen ninin nen wit weinik eik ek nemeriyor hir naninen.

* 6:30 Lu 10:17 * 6:31 Mk 3:20

34 *Jisas kenke kinaaiwir bot ken kiun tenhaan kerp ti eik, hirak kir mit yapirwe nererik in, hirak hanhani kentar hir nire sipsip mit naanmiprewem au, hiram mamno heriyai heriyai menmen mamimip mamawaankem. Hirak katip keteiknor menmen me God yapirwe.

35 *Maain menep kakre witaan hirak wen ketpor him, mit disaipel narak nan netpwek nar ik: "Wit weinik ik ek, nepei au kakre witaan.

36 Ti eriuweti enino enrer wit wit enit menmen enim."

37 Hirak Jisas ketpor, "Yi hiras eiwetir menmen hir nanim." Te hir pike netpwek, "Haiu emno emwir pewek mar 200 kina mamit menmen a? Taauye! Haiu ap meit pewek mei yapirwe au!"

38 Jisas kitorhi kar ik: "Menmen marmenum mepeit in? Yi eino eiwenhisem." Hir epei nen newenhisem, hir pike nan netpwek nar ik: "Bret hispinak (5) metike saauk wik me wan mepeit in keremem."

39 Hirak epei kertei, hirak katip mit disaipel narak: "Yi eitip mit hir eninke hasini enu yenkis eim."

40 Hirak ketpor kar ek, te hir nenkeri hasini hasini nau nitet yenkis, mit han nar 100, mit han nar 50.

41 Te hirak ketenen bret metike saauk mau his mirak, hirak kikiamnaan men nepni eim kitehi God katip hirak yaaik. Epei au, hirak kewep bret kewet mit disaipel narak em. Te hir netiwem neiyim nen newet mit miyapir em. Epei au, hirak pike keit saauk kewetirem hir neiyim nen newet

* 6:34 Mt 9:36 * 6:35 Mk 8:1-9

mīt miyap̄r em h̄r naam.

⁴²⁻⁴³ Mīt miyap̄r yap̄rw naam ere tu iuwe, ham au mepeit. Te mīt disaipel neit menmen yinam m̄waai em kerek mīt h̄r naam au, h̄r nemi mekre wapnake mar hiswiyen wik (12) ere mau h̄m.

⁴⁴ H̄r mīt yap̄rwe nar 5,000 mīt keriyen h̄r nererik naam menmen.

*Jisas ken kitet t̄par keke niu
(Mt 14:22-23; Jo 6:15-21)*

⁴⁵ In ek Jisas kat̄p mīt disaipel n̄rak h̄m manp te h̄r enin̄n enu bot en̄no enrekir wan eniun p̄nak ein enmeriȳwek en̄t wit Betsaida. H̄rak kakriuwet mīt h̄r nan̄no heriyai heriyai nanrer wit m̄r eim.

⁴⁶ *H̄rak Jisas keriuweti h̄r nen, te h̄rak ken m̄niū (o neiȳp) kitehi God, h̄rak̄t tewepnak.

⁴⁷ Maain w̄taan man, bot ke mīt wen kerekir wan ke n̄m̄n, h̄rak Jisas kerp t̄i kepu wein̄k. H̄rak k̄r mīt n̄rak h̄r neiȳk newen t̄par iuwe neriuwet bot ken, te n̄me m̄niū meriuwet bot ap ken kiun p̄nak ein au.

⁴⁸ Menep wanewik, Jisas h̄rak kitet wan keke niu ken. H̄rak kakno kaksipaap mīt nau bot,

⁴⁹ *te h̄r n̄rek kitet wan keke niu ken, h̄r han kitet h̄rak herwe.

⁵⁰ Te h̄r n̄naain nenep̄p. H̄r nenep̄p te h̄rak ketpor kar ik: “Yi han tokik eiyu. Hi Jisas kerekek hi han. Te yi ap eineina au.”

* **6:46** Mk 1:35; Lu 5:16, 6:12, 9:28 * **6:49** Lu 24:37

51 *Hirak ketpor epei au, hirak kehın kınıu ketikeri nau bot. Te nıme matın meit. Hir nırek, te hir nepırpır iuwe.

52 *Hir ap han kitet menmen me bret kerek hirak kırıakem kewet mıt em hıram meteiknor hirak Mıtık Iuwe. Au, han kır wen toenuk. Mar im te hir nepırpır.

Jisas kikaap mıt miyapır hir nınap neit Gene-saret

(Mt 14:34-36)

53-54 Hir nerekir wan ere hir niun tenhaan ken pın eik. Hir nınaaiwır bot nerp tenhaan mıt yapırwe hir nır ninaan me Jisas hir nerteiyek hirak keimın. Te hir nen heriyai heriyai

55 nerer wit wit hir nenerır mıt nınap neri nen newisi nıwaai nentar yeno, hir nınani neri nen wit kerek hir nemtau Jisas kewiyen.

56 Jisas ken kerer wit kike o wit iuwe, hir mıt newis mıt nınap hir nau yaain menep yayiwe, hir nitıwekhi te hir newır his netenen klos mırak. Mıt kerek newır his netenen klos mırak, hir pıke nıre yaaik.

7

Jisas kene mıt kerek hir nises hım me maamrer, ap nises hım me God au

(Mt 15:1-9)

1 Mıt han ne Farisi kerek ninın nises hım me Moses, hir netike mıt han kerek ninın nertei hım me Moses natıp mıt miyapır em, hir nınaaiwır wit Jerusalem nen nererik neit wit eik nanır Jisas.

2 *Hir nır mıt disaipel han kerek nises hım me

* 6:51 Mk 4:39 * 6:52 Mk 8:17 * 7:2 Lu 11:38

Jisas h̄r n̄paam menmen te h̄r nin̄n nekemyet his m̄r au.

³ (M̄t miyap̄r ne Isrel h̄r niut̄p̄ niut̄p̄ nises h̄m me maamrer te m̄t ne Farisi h̄r nisesim iuwe. H̄r nekemyet his au, te h̄r nan̄m menmen au.

⁴ *H̄r nan̄no wit nan̄t menmen m̄t nesiuw-erem meit maket, h̄r nant̄wem p̄ike nan̄nen wit eik h̄r nin̄n nanm̄r au, te h̄r nan̄m menmen au. H̄r nises h̄m meiyam me maamrer mar im. H̄r nekemyet wa hesnu, m̄n me toni, wenkepye, sar metike m̄n me ain. Au, h̄r ap te nan̄m menmen taau!)

⁵ H̄r m̄t ne Farisi netike m̄t kerek nin̄n nertei h̄m me Moses nat̄p̄ m̄t miyap̄r em, h̄r nitehi Jisas nar ik: “Nenmak m̄t h̄r nises h̄m mit, te h̄r ap nises h̄m me maamrer? H̄r naam menmen neriuwe his enum hap̄k mewim.”

⁶ *Jisas ketpor kar ik: “N̄paa Aisaia h̄rak kat̄p̄ h̄m me yi m̄t kerek yewen̄n h̄m. H̄rak kewis h̄m mau t̄wei mar im:

‘M̄t in newenan̄pi neriuwe h̄m m̄r, te han k̄r kis̄sa au.

⁷ H̄r niteh̄r newen nin̄p̄ nine henye newen̄pi niuk mai wein̄m. H̄r nat̄p̄ m̄t miyap̄r h̄m m̄r h̄ram mar ke h̄m me God.’

⁸ “Yi yeweik̄n sip yewet h̄m me God, te yi yises h̄m wein̄m m̄t keriyen h̄r netpiyem.”

⁹ H̄rak wen ketpor, “Yi yertei werek werek eiweik̄n sip eiwet h̄m me God te yi eiyses h̄m mi.

* 7:4 Mt 23:25 * 7:6 Ais 29:13

10 *Nipaa Moses kewis him mau tıwei katıp kar ik: ‘Yi naanmampre miye haai ni eiwenipi niuk mır eikepi, maain yi naanmampri. Neimin hir nene miye haai nır nanre newırpaan newepik, hir mit han nanınip nani nanıt.’

11 Te yi mit yatıp mitik hak kaktıp miye haai nırak menmen hirak maain kakwetirem kakıkepi, te hirak kehimitanem kakwet God em,

12 te maain yi yeriuwesisek hirak ap kakwet miye haai em kakıkepi kakriuwere au.

13 Mar im yi yewenın him me God yeriuwe menmen maamrer netpiyem yi yisesim yatıp mit em. Yi mit yırıak menmen yapırwe enum mar im.”

Menmen mit nırıkem menip God hirak katıp hir enun
(Mt 15:10-20)

14 Jisas pıke kenıne mit miyapır yapırwe hirak ketpor kar ik: “Yi mit miyapır yapırwe, yi nıkıp emnep eiyımtau him mai, yi han ekitetim!

15 *Menmen mit nanım mamno tu kır hıram ap menip God kaktıp mit hir enun au. Menmen mekre han ke mit hıram meweikın han kır hıram menip God hirak kaktıp mit hir enun.

16 Neimin hir enırtei hir nanımtewem.”

17 Maain hirak epei kınaaiwır mit hirak ken winak ken nımın ein, mit nırak nises him mırak hir nitıwekhi me him nipaa hirak ketpim.

18 Hirak kenemyor naan ketpor kar ik: “Yi wen yepıtariyem yar ke mit ein a? Yi yepıtari

* 7:10 Eks 20:12, 21:17; Diu 5:16 * 7:15 Ap 10:14-15

menmen hiram mamno him ke mit hiram menip
God hira kaktip mit hir enun taauye!

¹⁹ Menmen hiram mamno mamike tu kerekek
maain mit hir nanino naninerem mamno mune
ne heim.” (Me him im Jisas katip hira keteiknai
menmen yapirwe me ti hiram yaaime te haiu
mamim.)

²⁰ Hira wen katip, “Menmen enum mekre han
ke mit hiram menip God kaktip hir enun.

²¹ *Menmen mekre han ke mit meit nimin
hira menipi hir han kitet enum, hir nisesan
niriran, hir nekintip menmen o hir nenep mit
nani.

²² Hir nari miyapir ne mit han his newenem
niwaai netikeri, hir hemkre menepam enum
nani menmen, hir niriak menmen enum meit
wit wit heriyai heriyai, hir newenin him, hir
nenke perke enum o paan tokik nekitet naan, hir
han enuk neriuwe mit hir ninini neit menmen
yapirwe, hir netpi nisesi, hir han kitet hir iuwe
ninin mit han. Menmen im metike menmen ham
enum.

²³ Menmen im yapirwe meit nimin mekre han
man hira menip God hira kaktip mit hir
enun.”

Mite pe Finisia witehi Jisas hira kakepiye
(Mt 15:21-28)

²⁴ Maain Jisas hira kekrit kinaaiwir wit ik,
hira kepno ken hin me wit Taia. Hira ken kiun
ein, hira ken kepu winak hak kinaopen hir mit
en nertei hira kepu winak eik, te hir nemtewek.

* **7:21** Ga 5:19-21

25 In ek, mite hap niki pire herwe enuk kersisep, hire wemtau mit natipan me Jisas. Te hire wen wenke wawaai ti menep hit me Jisas.

26 Mite ip hire pe Isrel au. Hire miye pire wina (o winiye) weit provins Sairo Finisia. Hire witehi Jisas hirak kakipir herwe kaknopin kakikeipin niki pire.

27 Te Jisas katip hirak kakinin kakikaap mit ne Isrel, te hirak ketpiwe tok piksa kar ik: "Nikerek hir eninin enim menmen. Hiram enum te haiu mit mamkin menmen me nikerek mamwirem mamno mamwet nepere rem."

28 Te hire wetpiwek, "Ti atip werek Mitik Iuwe, te nepere mekorir menmen me nikerek minatin mawaai ti."

29 Hirak ketpiwe, "Ti atip werek ik, te ti pike eno witeik. Hirak herwe epei kenke kenpin kinaaiwir niki pit."

30 Hire pike wen witeik, hire wir niki pire wawaai yeno, hire wertei herwe epei kenke kenpin kekeipniwe.

Jisas kikaap mitik enuk ap katip au, nikip toto

31 *Maain Jisas kinaaiwir wit ke Taia keit ein, hirak ken kewep nimin ke wit Saidon hirak ken menep hin me wit hiswiyen (10) hirak ken ere kiun wan ke provins Galili.

32 *Mit han neit mitik hak neiyik nen neteikin Jisas ek. Mitik ik hirak nikip toenum katip werek au. Teruk enuk kemerhin (o kemarkik). Hir natip Jisas him iuwe, te hirak kakwis his maminterik kakikepik.

* 7:31 Mt 15:29-31 * 7:32 Mk 5:23; Lu 4:40, 13:13

33 *Hirak Jisas ketiwekhis keriyaak keiyik ken ketikerek tekiyakit tinaaiwir mit yapirwe nererik neit ein. Te hirak kewis histuwak mirak mekre nikip mirak, hirak kenikin timank men nin kirak.

34 *Te hirak kikiam naan men niu kekin han ketpiwek kar ik: "Efata." Haiu meweikin him haiu matip, "Ti nikip mit emnep emtau menmen."

35 Hirak nikip mirak menep, teruk kerek kemerhin (o kemarkik) epei au, hirak katip werek werek.

36 *Hirak Jisas ketpor him iuwe te hir enwepyapir menmen im emit! Hirak kehimitenorem katip hir ap enitpim au emit! Te hir newepyapirem iuwe nerer wit wit heriyai heriyai.

37 *Mit in han kekrit wisenum hir natip nar ik: "Hirak epei kiriak menmen yapirwe yaaim. Hirak wen kiriak mitik ik nipaa nikip to enum, hirak nikip menep kentaui him."

8

Jisas kewet mit nar 4,000 menmen hir naam (Mt 15:32-39)

1 In ek mit yapirwe nererik nan, hir ap neit menmen mei te nanim au. Te Jisas hirak kenine mit disaipel narak ketpor kar ik:

2 *"Hi hanhan heriuwe mit in. Hir nau netikewa me wi wikak, te in ek menmen hiram epei au mesi hir ninp maan.

* 7:33 Mk 8:33 * 7:34 Mk 6:41; Jo 11:41 * 7:36 Mk 1:43-45

* 7:37 Ais 35:5 * 8:2 Mk 6:34-44

³ Hi eriuweti nanit nɪnɪpɪ nanɪno nɪr ein te hɪr nɪnɪpɪ mamɪn nanɪnkewɪn nanwaai yayiwe. Mɪt han hɪr neke yanɪmɪn nan.”

⁴ Mɪt nɪrak netpɪwek nar ik: “Haiu mamwetɪr menmen hɪr nanɪm mamɪrkeik? Wit ik ek hɪrak weinɪk.”

⁵ Jisas hɪrak kitorhi kar ik: “Menmen marmenum mepeit?” Hɪr natɪp, “Menmen hispɪnak wik(7).”

⁶ Hɪrak katɪp hɪm iuwe te mɪt miyapɪr yapɪrwe hɪr nanu tɪ. Te hɪrak ketenen bret hispɪnak wik (7), hɪrak kitehi God em katɪp hɪrak yaaik. Te hɪrak kewenɪn bret kewet mɪt disaipel nɪrak em hɪr nenkerem newet mɪt yapɪrwe rem.

⁷ Hɪr mɪt disaipel nɪrak wen netenen saauk ham kike. Te Jisas kitehi God em, hɪrak kewet mɪt nɪrak em ketpor hɪr enwet mɪt han em. Hɪr newetɪrem.

⁸ Hɪr mɪt yapɪrwe naam menmen ere tu iuwe. Mɪt disaipel nɪrak nen neit menmen yinam wen mepeit, hɪr neiyɪm nen nemi mekre wapnake hispɪnak wik (7) mau hɪm.

⁹ Mɪt miyapɪr nar 4,000 hɪr epei naam menmen im. Hɪr epei naam, hɪrak keriuweti nen.

¹⁰ Hɪrak keriuweti nen, hɪrak ketike mɪt disaipel nɪrak hɪr nehɪn nɪniu nau bot, hɪrak kerekir wan ken kiun hɪn me distrik Dalmanuta.

Mɪt Farisi nitehi Jisas hɪrak kakrɪak menmen hɪr nanɪrem

(Mt 16:1-4; Lu 12:54-56)

¹¹ *In ek mɪt han ne Farisi kerek hɪr ninɪn nises hɪm me Moses hɪr nan netike Jisas newepnak.

* **8:11** Mt 12:38

Hir nenerek nitiwekhi hirak kakriak menmen kakteiknor hirak God keriuwetek kan ti ik. Hir hanhan nanri han kirak.

¹² *Jisas kekin han ketpor kar ik: “Yenmak yi mit yitauhi te hi ariak menmen hi eteikni God keriuweta hi han a? Hi hetpi werek. Hi ap te eteikni yi mit ne ti menmen mar im taau.”

¹³ Hirak katip epei au, hirak kinaiwiri kehin kiniu kau bot ketike mit nirak, hirak kerekir wan kakno pinak ein.

Tok piksa me him me mit ne Farisi netike him me mitik iuwe King Herot
(Mt 16:5-12)

¹⁴ Hir mit disaipel nirak neit bret au, hir han kaa rem. Kiutip kiwaai kekre bot kepeit kerekkek.

¹⁵ *Bot hirak wen kerekir wan, hirak Jisas katip him iuwe ke him enum mit newepyaprem natip hiram yaaim metike menmen mit ne mitik iuwe King Herot niriakem. Hirak ketpor, “Naanempre hirak. Yi einopin eikeipin yis me mit ne Farisi metike yis me mit ne Herot.”

¹⁶ Te hir natipan nar ik: “Haiu han kaa bret te hirak kenai ketpaiyem.”

¹⁷ *Jisas kentaui hir natipan, te hirak ketpor kar ik: “Yenmak te yi yatip yi han kaa bret a? Yi ap han kitet menmen werek werek wen au a? Han ki au to enuk a?”

¹⁸ * “Yi nanamir kewi te yi yir menmen au. Yi nikip mewi, te yi yemtau menmen au. Yi han kaa menmen im a?”

* **8:12** Lu 11:29 * **8:15** Lu 12:1 * **8:17** Mk 6:52 * **8:18** Jer 5:21; Esi 12:2; Mk 4:12; Ap 28:26

19 *Nɪpaa ein hi ewepɛp bret mar hispɪnak (5) me mɪt nar 5,000, yi yeit yinam mekre wapnake mau hɪm marmenum a?" Hɪr netpɪwek, "Haiu memi mar hiswiyen wik (12)."

20 *Hɪrak ketpor kar ik: "Me bret hispɪnak wik (7) me mɪt nar 4,000 yi yeit yinam yemi mekre wapnake mau hɪm marmenum a?" Hɪr netpɪwek, "Haiu meit hispɪnak wik (7)."

21 Hɪrak ketpor, "Yi wen yepɪtari a? Hi ap heni me bret au. Hi hetpi yi einopɪn ap eiyises hɪm enum mɪt ne Farisi natɪp mɪt hɪr enisesim."

Jisas kɪkaap mɪtɪk ke Betsaida hɪrak nanamɪr toto

22 Maain hɪr nen niun wit Betsaida. Hɪr mɪt han nari mɪtɪk nanamɪr toto hɪr neiyɪk nan nɪr Jisas, hɪr nitɪwekhi hɪm iuwe te hɪrak kakwis his mamɪnterik.

23 *Jisas ketenɪnwek his kariyaak ken kɪnaaiwɪr wit ken kerp pɪn eik. Hɪrak kenikɪn tɪmank men nanamɪr kɪrak, hɪrak kewis his menterik. Te hɪrak kitɪwekhi kar ik: "Ti hɪr menmen o au?"

24 Hɪrak mɪtɪk kɪwaainaan kɪr ein ein katɪp, "Hi hɪr mɪt neke tɪ o hi hɪr nu waai?"

25 Hɪrak Jisas pɪke kewis his mentar nanamɪr kɪrak. In ek hɪrak mɪtɪk kɪr hɪmɪn naan menmen hɪrak kɪrem werek werek yaaim.

26 *Hɪrak nanamɪr yaaik te Jisas kare kaksuiwerek kakno, hɪrak ketpɪwek kar ik: "Ti ap eno wit Betsaida eik, au emɪt! Ti eno nit en kerekek."

* 8:19 Mk 6:41-44 * 8:20 Mk 8:6-9 * 8:23 Jo 9:6 * 8:26 Mk 7:36

Pita kewepyapir Jisas hirak mitik Kraiss God kesiuwerek kan ti

(Mt 16:13-20; Lu 9:18-21)

²⁷ Maain Jisas ketike mit disaipel narak nen nerer wit wit me Sisaria Filipai. Hir wen nepno hirak kitehi mit narak kar ik: “Mit hir nenewa hi keim:n?”

²⁸ *Mit narak hir netp+wek nar ik: “Mit han natip ti Jon kerek kikir mit nekre tipar ti pike hekrit heke herwe hei han. Mit han natip ti profet Ilaija ti h+naaiwir wit ke God hekiuwe han ti ik e. Mit han natip ti mitik profet hak nipaa natip him me God newepyap+rem natip mit em, ti pike hekrit heke herwe hei han.”

²⁹ *Hirak Jisas kitorhi, “Te yi han kitet hi keim:n?” Hirak Pita ketp+wek, “Ti Mitik Kraiss kerek God kehimitanit kerek ti ekepai hiau mit keriyen.”

³⁰ *Jisas ketpor him iuwe, “Yi ap eiwepyapir hi keim:n au emit!”

Jisas katip maain hirak kaki hirak pike kakikrit

(Mt 16:21-28; Lu 9:22-27)

³¹ In ek, hirak kin:n ketpor kar ik: “Maain hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe hi y+nk kai kakiyewo iuwe. Haairer netike mit iuwe pris kerek newet God menmen me mit, hir netike mit nin:n nertei him lo me Moses, hir nan+neina te hir naniyep hi hahi. Te maain w+ wikak, hi pike ekrit ehu.”

³² Jisas katip him kepak:n menmen au, hirak kewepyap+rem. Te Pita ketp+wek keriyaak

* 8:28 Mk 6:15 * 8:29 Jo 6:68-69 * 8:30 Mk 9:9

keiy+nk ken p+in eik h+irak kenerek ketp+wek kar ik: “Ti han kitet menmen mar im au em+it.”

³³ Jisas keweik+in k+ir m+it disaipel n+irak han te h+irak kene Pita ketp+wek kar ik: “Seten ti enop+in ekeipno. Ti ap han kitet menmen har ke God han kitetim au. Ti han kitet menmen har ke m+it keriyen.”

³⁴ *Maain Jisas ken+ne m+it yap+irwe netike m+it disaipel n+irak. H+ir nan nererik nau, te h+irak ketpor kar ik: “Neim+in h+ir hanhan nanis+isa nan+mtau h+im mai, h+ir hanhan h+iras au. H+ir ap neh+inh+in en+inaain menmen enum mamnen mamriwaank nentar h+ir nises h+im mai.

³⁵ *Neim+in n+ir+ak ek au, te h+ir nare nanu nan+it menmen yap+irwe, maain h+ir maain nani. Te neim+in nani nan+ntar h+im mai h+ir nisesim, h+ir nantikewa nanu nan+it.

³⁶ M+it+ik hak keit menmen yap+irwe me t+i te h+im+in k+irak h+irak kak+waank, mam+irkeik te h+iram mamkepik h+irak kaktike God tatu werek a? Taauye!

³⁷ M+it+ik kakwet God mekam te h+irak kakwet+wek h+im+in hak yaaik k+irak a? Taauye!

³⁸ *Neim+in ne yi m+it yi y+nk enuk ap eit+ip m+it enun ne t+i ik yi yises h+im mai, maain me w+i hi M+it+ik ke wit ke M+it+ik Iuwe hi heit menmen me Haai merhihe mewepna, hi anen eh+irp t+i hetike m+it ensel nai, hi eweik+in sip ewet yi m+it.”

9

¹ *Jisas ketpor kar ik: “Hi etpi werek. M+it han nepu nepeit in h+ir nani wen au, te h+ir nan+ir men-

* **8:34** Mt 10:38-39 * **8:35** Lu 17:33; Jo 12:25 * **8:38** Mt 10:33

* **9:1** Mk 13:30

men iuwe God k̄riakem mamnen h̄rak keiyim naanmampre mit kakriuwereḡm.”

*M̄t disaipel n̄r ȳnk ke Jisas h̄rak keweik̄in k̄re menmen ham
(Mt 17:1-13; Lu 9:28-36)*

² Maain wi hisp̄nak kiut̄ip (6) epei men, h̄rak Jisas keithis Pita, Jems, Jon tetikerek ten m̄niu (o neiȳp) kau niu ein. H̄rak̄it tepu wein̄im. M̄t han au. H̄rak̄it t̄rek keweik̄in his keit in.

³ Laplap m̄rak merh̄he m̄re hike, te h̄r m̄t ne t̄i h̄r ap te n̄riakem mar im taauye.

⁴ H̄rak̄it t̄ir Ilaija ketike Moses, h̄rak̄it maam n̄pu te n̄paa ein, h̄rak̄it wik tetike Jisas tewepnak.

⁵ H̄rak Pita k̄r menmen im te h̄rak kat̄ip Jisas kar ik: “Haai, haiu mau in h̄ram yaaim. Haiu mamwep weisak wikak. Kiut̄ip kit, kiut̄ip ke Moses, kiut̄ip ke Ilaija.”

⁶ H̄rak Pita kat̄ip h̄m im kentar h̄rak̄it t̄inaain te Pita kep̄tari h̄m mekak h̄rak ketpiyem, te h̄rak ketpi h̄m im o h̄m eim.

⁷ *H̄rak kat̄ip epei au, nap̄i k̄wap̄ni, h̄rak̄it temtau h̄m me God meke nap̄i man mat̄ip mar im: “H̄rak N̄kan kai ik hi hanhanek. N̄k̄ip emnep yi eȳimtau h̄m m̄rak.”

⁸ H̄ram mat̄ip epei au, nap̄i kewep ken h̄rak̄it terenaan waswas t̄ir m̄it̄ik̄it wik au. H̄rak̄it tenep teit p̄ike ten wit ke God. Jisas kerekek h̄rak kepu.

* 9:7 Mt 3:17; 2Pi 1:17-18; Diu 18:15; Ap 3:22

9 *Hirakit tekiuwe miniu (o neiyip) Jisas kewenet ketpiwekit hirakit ap tewepyapir menmen hirakit epei tirem au emit ere maain hirak Mitik ke wit ke Mitik Iuwe hirak kaki pike kakikrit kaku.

10 Hirakit temtau him mirak hirakit tepakinek. Te hirakit titehiyakit menmen Jisas ketpiwekitem me maain hirak kaki pike kakikrit kaku.

11 Te hirakit titiwekhi tatip tar ik: “Nenmak mit ninin nertei him lo me Moses hir natip Ilaija kakinin kaknen, te maain Mitik Kraiss kkaru kaknen?”

12 *Jisas ketpiwekit, “Hirak Ilaija kakinin kaknen pike kakrak menmen ere werek. Te nenmak hir mit ne nipaa ein newis him mau tiwei me hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe hi yink kakiyewo iuwe, mit hir nanitetaunaan a?”

13 *Te hi hetpi werek. Hirak Ilaija epei kan, te mit hir nerekyiwek nises han kir mar ke nipaa mit newisim mau tiwei. Hirak Jon kerekek.”

Jisas kikaap nikan hirak kepir herwe enuk kenpin kekeipniwek

(Mt 17:14-21; Lu 9:37-43)

14 Hirak ketpiwekit epei au, hirakit tan tir mit disaipel narak han. Hirakit tir mit yapirwe nan nererik neweiknor. Mit disaipel hir netike mit hir ninin nertei him lo me Moses hir nenehan me menmen.

15 In ek hir mit nir Jisas kan te hir han kekrit han yaaik nen natip nar ik: “Ti epei han.”

* 9:9 Mt 12:16; Mk 8:30 * 9:12 Mal 4:5; Sam 22:1-18; Ais 53:3

* 9:13 Mt 11:14

16 Hɪrak ketpor, “O hi epei han.” Te hɪrak kitorhi, “Yi yenehan yektaan mekam?”

17 Mɪtɪk kiutɪp ke hɪr yapɪrwe hɪrak ketpɪwek kar ik: “Haai, hi epei hari nɪkan kai heiyɪk han. Hɪrak herwe enuk kersɪsek kewek teruk.

18 Me wɪ hɪrak kersɪsek, hɪrak kewɪrek kɪwaai tɪ, hɪrak nɪkan kenikɪn mar tɪwerpek, hɪrak kenip yehes mɪrak kɪkir kɪkir, yɪnk kererwo. Hi hitehi mɪt disaipel nit hɪr nanɪpɪr herwe kakno, te hɪr taauye!”

19 Jisas hɪrak kemtau hɪm im te hɪrak keneri kar ik: “Yi mɪt miyapɪr kerek yi ap han ekitɪta? Wɪ marmenum hi ehu emeryi te yi han ekitɪta? Ehɪt nɪkan eiyɪk enen.”

20 Hɪr neiyɪk nan hɪrak herwe enuk kɪr Jisas. Herwe enuk kɪr Jisas, hɪrak han enuk kersɪs nɪkan kenipek kenke kɪwaai tɪ. Nɪkan keweikɪn heriyai heriyai, hɪrak kenikɪn mar tɪwerpek.

21 Jisas kitehi haai kɪrak kar ik: “Wɪ marmenum hɪrak kɪrɪak kar ik e?” Haai kɪrak ketpɪwek, “Nɪpaa hɪrak nɪkan kike ere in.

22 Hekrit hekrit hɪrak herwe kersɪsek te hɪrak kewɪrek kekre si o kekre wan tɪpar te hɪrak kaknep hɪrekes kaki. Ti iuwe ti hertei epɪr herwe eik, te ti hanhanai ekepek.”

23 *Jisas hɪrak kenerek kar ik: “Ti henmak ti atɪp te hi hertei a? Keiyɪn han kitɪta hɪrak kakrɪak menmen yapɪrwe.”

24 *Waswas haai kitehi Jisas hɪm iuwe, “Hi han kitetit iuwe au, kike keremem. Ti ekepa te hi han ekitetit iuwe.”

* 9:23 Mt 21:21; Mk 11:23 * 9:24 Lu 17:5

25 Jisas kir mit yapirwe nesiuknen nan nererik neweikniwek nanirek, hirak kene herwe enuk ketpiwek kar ik: “Ti herwe enuk hersisek hewek teruk hemesisewek nikip paan toto, hi hetput him iuwe ti etpaan eno ekeipniwek ap pike eno ekrerek au ekit. Ti enopin.”

26 *Hirak herwe kekre nikan hirak kenepip pike kenep nikan, hirak kaa keperper, hirak herwe kenpin kekeipniwek ken. Hirak nikan kiwaai kire mitik epei kaa, te mit yapirwe natip, “Hirak epei au kaa.”

27 Te Jisas keriyiwek his men niu kari nikan hirak kekrit.

28 Maain hirak ken winak nimin ein, hir mit disaipel narak nitwekhi nar ik: “Menmak te haiu ap mepirek ken au a?”

29 Jisas hirak ketpor, “Yi yepir herwe enuk kar ik yeriuwe menmen ham au. Prea keremem.”

Jisas katip keteipim hirak kaki, maain hirak pike kakikrit

(Mt 17:22-23; Lu 9:43-45)

30 *Maain hir ninaaiwir wit ik, hir nen nitet yayiwe neke nimin ke provins Galili, te hirak kinapen mit yapirwe hir nanirteiyek.

31 *Hirak kinapen kentar hirak hanhan katip mit disaipel narak him mirak. Hirak ketpor kar ik: “Hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe mit han hir nanriuweta hi eno his me mit enun hir naniyep hi hahi. Maain, wi wikak, hi pike ahikrit hahu.”

* 9:26 Mk 1:26 * 9:30 Jo 7:1 * 9:31 Mk 8:31, 10:32-34

32 *Hir han kitet him mirak hir nepitariyem. Te hir ninaain nanitiwekhi me menmen hirak ketporem.

Keimin hirak kire mitik iuwe
(Mt 18:1-5; Lu 9:46-48)

33 Hir newepnak epei au, hir nen niun wit Kapaneam. Hir epei nen winak nimin ein, hirak kitorhi kar ik: “Nipaa haiu wen mipitet yayiwe, yi yatipan mekam?”

34 *Hir au nekintip nentar nipaa hir natipan me hir hiras keimin ke hir hirak kinini iuwe.

35 *Jisas kau yeno kari mit hiswiyen wik narak (12), hirak ketpor kar ik: “Mitik hak kakinin mit han, hirak ekikaru ekikriak menmen mir weinim.”

36 Hirak kari nikan kewisik kerp keit nimin. Hirak keiyewewik ketpor,

37 *“Mit neimin kerek hir nikaap mitik kiutip kar ke nikan ik nentar hir nises him mai, hirak kar ke hir nikaap mitik kerekek au. Hir nekepik ketikewa. Mit kerek nekepa, hir nekepa kerekek au. Hirak kar ke hir nekepa hetike Mitik Iuwe kerek keriuweta hi han ti ik.”

Neimin hir narak menmen mar ke haiu miriakem, hir niau yinan
(Lu 9:49-50)

38 *Hirak Jon ketpiwek kar ik: “Mitik Iuwe, haiu mir mitik hak kepri herwe enum kekine niuk mit, te haiu meriuwesisek kentar hirak kises him mit ketikewai au. Haiu mit keriyen.”

* 9:32 Lu 18:34 * 9:34 Lu 22:24 * 9:35 Mt 20:25-27; Mk 10:43-44 * 9:37 Mt 10:40 * 9:38 Nam 11:27-29

39 *Jisas ketpor kar ik: “Yi yeriuwesisek au ekit! Mitik kerek kiriak menmen yaaim iuwe kekine niuk mai, hirak ap te kaktip enum me hi waswas taau.

40 *Neimin hir niriak menmen mar ke haiu miriakem, hir naiu yinan.

41 *Hi hetpi werek. Mit han nekepi, hir neweti tipar mei yi yayim yentar yi yises him me hi Kraiss, God hirak ap han kaa menmen im au. Maain hirak kakwetir menmen yaaim.

*Menmen enum mitik hak kiriakem
mamawaank him mitik hak kisesim
(Mt 18:6-9; Lu 17:1-2)*

42 “Mitik hak kakriak nikan hak ke nikerek yapirwe in hir han kitita kar ik, te hirak keweikin han kirak te hirak kakriak enum, hirak yaaik te mit han hir nankaaip nan kariyiwerek teruk hir nanwerek kakno kakikre wan kaki te maain hirak ap kakriak menmen ham enum te God han enuk wisenuk kakiwaankek kakikre si.

43 *Ti hiriak menmen enum heriuwe his mit te ti eremir meiyam pinam ewirem. Ti eremir meiyam pinam ewirem hiram enum kike mentar ti ap eriak menmen enum ti etike God yi eiyu eiyit tipmain tipmain enum eik. Te ti his mit wik mepwit ti eriak menmen enum ere ti eno si tatiknenit te ti ehu en tipmain tipmain enum eik, hiram menmen enum iuwe.

44 [Ti eno wit enuk ik, henek hiram mamik yink ki hirak kaki au, si mami au mamu tipmain tipmain enum eik.]

* 9:39 1Ko 12:3 * 9:40 Mt 12:30; Lu 11:23 * 9:41 Mt 10:42

* 9:43 Mt 5:30

⁴⁵ Ti h̄r̄rak menmen enum heriuwe h̄t mit, te ti eremir meiyam p̄nam ew̄rem. Ti h̄t miut̄p keremem mepwit h̄rak enum kike. Ti etike God yi eiyu eiȳt tipmain tipmain enum eik. Te ti h̄t mit wik mepwit ti er̄rak menmen enum ere ti eno si tat̄knenit ti ehu tipmain tipmain enum eik, h̄ram enum w̄senum.

⁴⁶ [Ti eno wit enuk ik, henek h̄ram mam̄k ȳnk ki h̄rak kaki au, si mami au mamu tipmain tipmain enum eik.]

⁴⁷ *Ti h̄r̄rak menmen enum heriuwe nanam̄r kit, te ti eket keiyak ew̄rek. Ti nanam̄r keiyak kiut̄p kepwit h̄rak enuk kike. Ti hetike God yi eiyu eiȳt tipmain tipmain enum eik. Te ti nanam̄r wik kepwit te ti h̄r̄rak menmen enum ere ti eno si tat̄knenit ti ehu tipmain tipmain enum eik, h̄ram enum iuwe.

⁴⁸ *Ti eno wit enuk ik, ‘henek h̄ram mam̄k ȳnk ki h̄rak kaki au kaku, si mami au mamu tipmain tipmain enum eik.’

⁴⁹ Sol (o siyak) mamno mam̄kre menmen mamnipem h̄ram yaaim mamt̄n h̄m. Mar im menmen enum kerek mewaank m̄t, h̄ram mamkepi yi yaȳr ke m̄t yaain.

⁵⁰ *Sol h̄ram menmen yaaim. H̄ram merekir nin au, h̄ram enum m̄re t̄par har̄k, te yi yareik eir̄akem te h̄ram p̄ke mamrekir nin a? Taauye! Yi ȳre sol (o siyak) yi han kitet menmen yaaim te yi eitike m̄t han yi eikiyan eiyu eiȳt.”

10

* **9:47** Mt 5:29 * **9:48** Ais 66:24 * **9:50** Mt 5:13; Lu 14:34; Kl 4:6; Ro 12:18; 1Te 5:13

*Jisas katip him me mit hir nepir miyapir nir
(Mt 19:1-12; Lu 16:18)*

¹ Maain Jisas kinaaiwir wit Kapaneam hirak ken kiun hin me provins Judia. Te hirak ken kerekir mani Jordan ken pinak kerek wepni kekai kan. Hir mit yapirwe ne wit yapirwe pike nan nererik nanirek. Hirak pike ketpor kar kerek nipaa ein hirak kirakem.

² Hir mit han ne Farisi kerek ninin nises him me Moses, hir nan niun Jisas newisesik, hir nitiwekhi nar ik: “Him lo me maamrer hiram mewis mitik hak kepir mite pirak hire wauno waunaiwirek o au?”

³ Jisas hirak kinin kitorhi him ham kar ik: “Him me Moses hiram matip mekam?”

⁴ *Hir natip, “Him me Moses mewis mitik hirak kewis tiwei kakwet mite pirak ek, te hirak kakpirep wauno.”

⁵ *Jisas ketpor kar ik: “Hirak Moses kewis him im mentar yi mit enun han to enuk.

⁶ Nipaa enum eik God kirak ti ketike menmen yapirwe, hirak kewis mitik ketike mite pirak.

⁷ *Mar ik te mitik hak kaknaiwir miye haai narak, hirak kaktike mite nanu nanit,

⁸ hir nankiyan nanu nanir ke yink kiutip. Hir wik au, hir nire niutip.

⁹ Te mitik mite God kerekyor hir neitan, hir mit han ap te nanriuwetep wauno waunaiwirek taau.”

¹⁰ Maain hir mit narak netikerek nau winak neit nimin ein, hir nitiwekhi me menmen im.

* **10:4** Diu 24:1-4; Mt 5:31 * **10:5** Jen 1:27, 5:2 * **10:7** Jen 2:24; Ef 5:31

11 *Te Jisas ketpor kar ik: “Mitiik hak kepir mite pirak kakit mite hap, hirak kiriak enum me mite winin nipaa hirak ketiwe.

12 Mar keremem, mite piutip waunaaiwir mitik kire wawit mitik hak, hire wiriak enum me mitik kinin nipaa hire wetiwek.”

*Mit neit nikerek kike neri nan nir Jisas
(Mt 19:13-15; Lu 18:15-17)*

13 Mit han neriuwet nikerek nir nanir Jisas te hirak kakwis his maminteri kakitpor him yaim. Te mit disaipel nirak hir neneri.

14 Jisas kir menmen im, hirak han enuk katip mit disaipel nirak kar ik: “Yi eiwis nikerek hir naninen in. Yi ap eiweni au emit! Hir mit kerek God hirak naanmipror hir nar ke nikerek in. Hir hanhana.

15 *Hi hetpi werek. Mit kerek hir hanhan God hirak naanmampri, hir nanises him mirak nanir ke nikerek in hir nises him me miye haai nir, o au en, hir ap te nanu nantike God taau!”

16 Hirak katip epei au, hirak kewis his mirak menteri hirak ketpor him mirak yaaim.

*Him me mitik kerek keit menmen yapirwe
(Mt 19:16-30; Lu 18:18-30)*

17 Menep te Jisas kaknaaiwir wit ik kakno, mitik hak kesiuknen kan kir Jisas kewen ninip kitiwekhi kar ik: “Mitiik Iuwe Yaaik. Hi ariak mekam te hi ehit himin yaaik hi etike God hawir ewu tipmain tipmain enum eik?”

* 10:11 Mt 5:32; 1Ko 7:10-11 * 10:15 Mt 18:3

18 Jisas ketiwekhi kar ik: “Ti henmak te ti atip hi Mitik Iuwe yaaik a? Hirak God kiutip kerekek hirak Mitik Iuwe Yaaik.

19 *Ti hertei him God ketpaiyem. “Ti ap enep mit nani au, ti ewaai etike miyapir ne mit han au. Ti ap ekintip menmen me mitik hak au. Ti ap ewises mit han ek au. Ti naanempre miye haai nit ekepi.’ ”

20 Hirak katip Jisas kar ik: “Mitik Iuwe, hi hisesim, hi kike ere in.”

21 *Jisas kipirek hirak hanhanek ketpiwek kar ik: “Menmen miutip wen mewenin nit ti hises him me God werek werek. Ti eno esiuwe menmen yapirwe mit ti ewet mit em weinim, te maain menmen mit yaaim mamu wit ke God. Ti esiuw-erem epei au, ti enen ehisisa.”

22 Mitik hirak kemtau him im, hirak han kekrit pike ken hirak kine han enuk kentar hirak ketenen menmen yapirwe kinapen kakwet mit em weinim.

23 *Jisas kiwaainaan katip mit disaipel narak kar ik: “Hiram hat tru te mit kerek netenen menmen yapirwe te hir nanwis God naanmipri.”

24 Hir mit disaipel narak nemtau him marak, hir nehinhin neriuwerem, te hirak wen ketpor, “Pipep nai, hi hetpi. Hiram hat tru te mit hir nanino wit ke God nanu nantikerek.

25 Hirak miyak kamel (hirak iuwe kire hos) kakno kakitet hei me tik mit nekerwo menmen neriuwerem hirak ap hat wok iuwe mar ke mit

* **10:19** Eks 20:12-17; Diu 5:16-20, 24:14; Je 5:4 * **10:21** Mt 10:38, 6:20; Mk 8:34 * **10:23** Mk 4:19; 1Ti 6:17

netenen menmen yapirwe hir hanhan nanises him me God te hirak naanmampri.”

26 Mit disaipel narak nemtau him im, te hir han kekrit nitehiyan nar ik: “Hiram him mar im, te neim+n hir nantike God nanu nanit hirak naanmampri a? Taauye!”

27 *Jisas kipiri ketpor, “Hir mit ne ti ap te nanriak menmen miutip hir nankaap hiras, te hir nanit him+n yaaik hir nantike God nanu. God kerekek. Hirak God kertei menmen yapirwe hirak kakriakem kakikaap mit kakriuwere.”

28 Pita hirak ketpivek kar ik: “Haiu m+naaiwir menmen yapirwe misesit.”

29 Jisas hirak katip, “Hi hetpi werek. Mit miyapir kerek n+naaiwir witeik, o heiyuwe o kikrek o yenten o miye haai o nikerek n+r nentar hir nis+sa hetike him mai yaaim, hir nanu ti nanit 100 witeik,

30 heiyuwerer, kikrek, yenterer miyerer haairer, nikerek n+r netike ti meiyam. Te hir mit nanrekyor enum enum nan+ntar hir nises him mai. Maain, hir nanit him+n yaaik hir nantike God nanu nanit tipmain tipmain enum eik.

31 *In ek mit kerek hir nin+n, maain hir nankaru. In ek hir mit kerek hir nikaru o hir mit wein+n, maain hir iuwe nanin+n mit han.”

*Jisas katip wikak hirak kaki, te maain hirak pike kakikrit
(Mt 20:17-19; Lu 18:31-34)*

* 10:27 Jop 42:2; Mk 14:36 * 10:31 Mt 20:16; Lu 13:30

32 Hır wen nitet yayiwe nepno wit Jerusalem, Jisas kinini ken. Mıt disaipel nırak hır nertei mıt iuwe neit Jerusalem hır hanhan nankıp kaki, te hır han kekrit. Mıt miyapır han kerek nis-esik, hır nınaain. Jisas hırak pıke kerp kemerır mıt disaipel nırak nar hiswiyen wik (12), hırak ketpor menmen maain mıt neit Jerusalem hır nanrekyıwekem.

33 *Hırak ketpor kar ik: “Nıkıp emnep yi eiyımtau! Haiu mamno Jerusalem. Hi Mıtık ke wit ke Mıtık Iuwe, mıt iuwe pris kerek newet God menmen me mıt, hır nantike mıt ninın nertei hım lo me Moses, hır nantauhis hır nehimıtana hi hahi, hır nanriuweta hi eno his me mıt han hır ap ne Isrel, te hır naniyep hi hahi.

34 Hır nanıtıtaunaan hır nanınikın tımank mamıntera, hır nanwaai nıpın naniyep. Hır naniyep hi hahi, te maain wı wikak epei men, hi pıke hahıkrit hahu.”

Jems ketike Jon hırakıt hanhan tatre mıtıkıt iuwe

(Mt 20:20-28)

35 Jems ketike Jon hırakıt nıkerek hırakıt te mıtık niuk mırak Sebedi hırakıt ten tırapıt Jisas tetpıwek tar ik: “Mıtık Iuwe, hawır hanhan (o weikıt) menmen hawır wituthiyem.”

36 Hırak ketpıwekıt, “Hi herekyi mekam?”

37 Hırakıt tetpıwek tar ik: “Ti ewisawır maain ti naanmampre mıt, hawır wautikewit hawır waukepıt naanmampre mıt hawır wawu menep his yaaim metike his henkik mit.”

* 10:33 Mk 8:31, 9:31

38 *Hirak ketp>wekit kar ik: “Yi yepitari yi yitauhi menmen wisenum. Yi te eiwis menmen enum mamnen mamiwep mamir ke menmen enum hiram mamnen mamiyep o au?”

39 *Hirakit tewenhi tar ik: “O, hawir werteyem.” Jisas ketp>wekit, “Maain menmen enum mamiwep mamir ke hiram mamiyep.

40 Te hi ewisi yi eitikewa naanmampre mit te yi yau menep his yaa'im o his henkik mai au. Hi taau. Mit han kerek God Haai kehimiteni, maain hir keriyen nanu ein nantikewa naanmampre mit.”

41 Hir mit disaipel han nar hiswiyen (10) nemtewem, hir han enuk neriuwe Jems ketike Jon.

42 *Te Jisas hirak kari mit disaipel narak ketpor kar ik: “Yi yertei mit kerek ninin mit naanmipror hir nenipi hir enises han kir.

43 *Te yi ap eiriak menmen emir im au emit. Keimin ke yi hiras kakre iuwe kakinini, te hirak kakriak menmen mi.

44 Keimin ke yi hiras hanhan kakinini kakre mitik iuwe, te hirak ekriak menmen mi weinim.

45 *Hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe hi ap han te hir mit nanriak menmen mai au, taauye! Hi han te hi ariak menmen me mit hi akepi. Hi hahi te hi akepi yi mit ne ti yapirwe. Hi akepi atihis te God kakiwep au. Hirak kaktip yi yaain.”

*Jisas kikaap mitik hak nanamir toto
(Mt 20:29-34; Lu 18:35-43)*

* 10:38 Mk 14:6; Lu 12:50 * 10:39 Ap 12:2; Rev 1:9 * 10:42

Lu 22:25-26 * 10:43 Mt 23:11; Mk 9:35 * 10:45 1Ti 2:5-6

⁴⁶ Hîr nen niun wit Jeriko. Maain Jisas epei kaknaaiwir wit ik kaktike mit nîrak, hîr nitet yayiwe netike mit yapîrwe. Hîrak mitîk Batimias nanamîr toto hîrak nîkan ke Timias, hîrak kau yayiwe kitehi mit nanwetîwek pewek me menmen hîrak kakîm.

⁴⁷ *Hîr mit netpîwek Jisas ke wit Nasaret epei kan, te hîrak kînap kenînewek kar ik: “Jisas ti Nepenyek ke maam nîpu iuwe Devit, ti han etwenîna ekepa.”

⁴⁸ Hîr mit yapîrwe nenerek netpîwek hîrak kekintîp, te hîrak au. Hîrak kînap kenînewek hîm iuwe ham kar ik: “Nepenyek ke Devit, ti han etwenîna ekepa.”

⁴⁹ Jisas hîrak kerp ketpor kar ik: “Enînewek eiyîk einen.” Te hîr nenîne mitîk ik nanamîr toto hîr netpîwek nar ik: “Ti han yaaik ehu. Ekrit. Hîrak epei kenînut.”

⁵⁰ Hîr netpîwek te hîrak kenke saket kewîrem mîwaai ti, hîrak kîn kekrit kerp ken kiun Jisas.

⁵¹ Jisas kitîwekhi kar ik: “Ti hanhan hi erekyut mekam?” Mitîk enuk nanamîr toto ketpîwek kar ik: “Mitîk Iuwe, ti ekepa hi ahîr ein ein.”

⁵² *Jisas ketpîwek, “Ti eno we. Ti epei han kiteta hi ekepit, te ti ehu werek.” In ek kerekek hîrak kîr ein ein kisesik ken yayiwe eik.

11

*Jisas ken wit Jerusalem kîre mitîk iuwe king
(Mt 21:1-11; Lu 19:28-40; Jo 12:12-19)*

* **10:47** Mt 9:27, 15:22 * **10:52** Mk 5:34

¹ Maain h̄r epei nen menep wit Jerusalem, h̄r nerp wit Betfasi menep m̄niu (o neiȳp) m̄t nenewek neiȳp ke nu Oliv. Te Jisas h̄rak keruwet m̄tik̄t disaipel t̄rak wik,

² h̄rak ketp̄wek̄t kar ik: “Yi eino wit kike p̄nak eik e. Yi eirekir wit kau n̄m̄n kike, te yi eiȳr donki n̄kik (h̄rak k̄re hos) m̄t h̄r nekaaip waai kau teruk k̄rak kiyau nu. M̄t h̄r nau sip k̄rak wen au. Yi eisiupanek eiȳk einen.

³ M̄t han h̄r nanitihi, ‘Yi ȳr̄ak menmen im yenmak?’ te yi eiȳtpor eiȳr ik: ‘H̄rak M̄tik̄ luwe kiau kare hanhanek kakt̄iwek.’ Yi eiȳtpor eiȳr ek, te h̄r nan̄siuwerek kaknen waswas.”

⁴ Te h̄rak̄t ten t̄r hos n̄kik keit weip̄r ke w̄nak, te h̄rak̄t tesiupanek.

⁵ M̄t han nerp menep nit̄wek̄thi nar ik: “Yi yenmak te yi yesiupan donki ik ek?”

⁶ H̄rak̄t tetpor menmen n̄paa Jisas ketp̄wek̄t, te h̄r newis̄k̄t h̄rak̄t teiȳk ten.

⁷ H̄rak̄t teit donki teriyaak teiȳk ten Jisas. H̄r m̄t disaipel n̄rak newis̄ saket m̄r (h̄ram m̄re laplap) m̄waai menterik. Te Jisas kewik.

⁸ H̄r m̄t yap̄rwe newis̄ saket m̄waai t̄ nes yayiwe neriuwerem. M̄t han h̄r neremir nu heneik neiȳm nen newis̄m m̄waai yayiwe kerek h̄r net̄wem me ni me yayiwe p̄nak p̄nak.

⁹ *H̄r m̄t han nin̄n nen netike m̄t han nisesik h̄r n̄nap nat̄p nar ik:

“H̄riu emwen̄pi God. M̄tik̄ ik h̄rak kekreh̄r ke God te h̄riu hanhan God h̄rak kakrek̄ȳwek̄ yaaim naanmamprewek.

* 11:9 Sam 118:25-26

10 God kakikaap mitik ik hirak menep kakinin naanmamprai haiu mit kar ke nipaa maam nipu kaiu Devit kinin naanmire maamrer naiu. God hirak yaaik iuwe!”

11 Jisas hirak ken kiun wit Jerusalem hirak ken kinik winak iuwe ke God ein. Epei hinkewi, te Jisas kerenaan kir menmen, hirak pike ken wit eik, hirak ketike mit disaipel narak nar hiswiyen wik (12) hir pike nen wit Betani.

Jisas katip nu fik hirak ap kakine nu nikim meiyam au

(Mt 21:18-19)

12 Teip hekrit, hirak kinaaiwir wit Betani, Jisas ninpj maak kepno.

13 *Hirak kir nu fik kerp yanimn ein, te hirak ken kakir nu nikim mari mewik o au. Tiwei weinim keremem. Hirak ap wepni yaaik wen au.

14 *Te hirak ketpwek kar ik: “Maain ti ap ari eine nu nikim meiyam au.” Mit disaipel narak nemtewek hirak katip.

Jisas ken winak iuwe ke God kepj mit kerek nesiuwe menmen

(Mt 21:12-17; Lu 19:45-48; Jo 2:13-22)

15 Hir nen niun wit Jerusalem, Jisas hirak ken kekere winak iuwe ke God. Te hirak kepj mit kerek nesiuwe menmen neit pewek mererim. Epei au, hirak kepj mit kerek neit menmen newet God em nekre winak iuwe ke God. Hirak keweikin kinaan me mit enun hir nekrehir pewek me mit ne wit ham. Hirak keweikin yeno

* 11:13 Lu 13:6 * 11:14 Mk 11:20

me mit enun hir nesiuwe hore tapi men mit pris kerek newet God em.

¹⁶ Hirak ap kewis mit hir ninan menmen meit winak iuwe ke God nimin ein, au!

¹⁷ *Epei au, hirak ketpor him kar ik: “Yi ap yertei him mau tiwei me God matip mar ik: ‘Yi yertei winak kai hirak kire winak ke mit ne wit yapirwe hir naninen nanwenanipi nanitauhi menmen nanit nimin a?’ Te yi mit yirakek kar ke winak ke mit enun nekintip menmen.”

¹⁸ *Hir mit iuwe Pris kerek ninin naanmipre pris han, hir netike mit hir ninin nertei him me Moses, hir nemtewek te hir nimenipin Jisas nankip nanirkeik. Hir nineinik nentar mit yapirwe hir han yaaik nanimtau him me Jisas.

¹⁹ Maain menep witaan, Jisas hirak ketike mit disaipel nrak hir ninaaiwir wit nen.

*Mit kerek hir han kitet God nitiwekhi menmen,
hir nantiwem
(Mt 21:20-22)*

²⁰ *Wanewik hir pike nanino wit Jerusalem, hir nesipaata nu Fik. Hirak keweawei kaa.

²¹ Hirak kerek te Pita han kitet menmen Jisas nepip ketpim. Te hirak ketpiwek kar ik: “Mitik iuwe, nepip ti hatip nu fik ik enum, te hirak epei kaa.”

²² Hirak Jisas katip mit disaipel nrak kar ik: “Yi han kitet God.

²³ *Hi etpi werék. Mit han nantip miniu (o neiyip) ik, ‘Ekrit eno emin wan eik,’ hir ap

* **11:17** Ais 56:7; Jer 7:11 * **11:18** Mk 14:1; Lu 22:2 * **11:20**
Mk 11:14 * **11:23** Mt 17:20; Lu 17:6

han kitet wik au, h̄ir han kitet menmen h̄iram mamnen mam̄ir ke n̄ipaa h̄ir nat̄ip, menmen mamnen mam̄ir im e.

24 *Te hi hetpi werek. Menmen yi yitehi God em, yi han kitet yi eit̄iwem, maain yi eiȳit menmen mam̄ir im.

25 *Me w̄i yi eiȳirp w̄inak ke God, yi eiyitehi God me menmen, yi eiȳirtei m̄it̄ik hak yi han enuk eiriuwerek, yi ap han ekitetim em̄it, te Haai kit God keit wit k̄irak h̄irak kak̄isak menmen enum yi ȳir̄iakem h̄irak ap han ekitetim au.

26 Yi wen han ekitetim, te God ap kak̄isak menmen enum yi ȳir̄iakem, au em̄it!”

*M̄it iuwe nitehi Jisas keim̄in keriuwetek h̄irak k̄ir̄iak menmen im
(Mt 21:23-27; Lu 20:1-8)*

27 H̄irak kat̄ip epei au, h̄ir p̄ike nan Jerusalem. H̄irak keke t̄i kitet w̄inak ke God keit n̄im̄in ein, m̄it iuwe kerek nin̄in m̄it pris kerek newet God menmen, h̄ir netike m̄it nin̄in nertei h̄im lo me Moses, h̄ir netike m̄it kerek h̄ir niuk m̄ir iuwe, h̄ir nen n̄ir Jisas.

28 H̄ir nit̄iwekhi nar ik: “Keim̄in keriuwetit ti h̄ir̄iak menmen heit in?”

29 Jisas h̄irak ketpor kar ik: “Hi itihi menmen ham. Yi yaȳitpo te hi etpi keim̄in keriuweta hi han h̄ir̄iak menmen im.

30 H̄irak keim̄in keriuwet Jon h̄irak k̄ik̄ir m̄it neriuwe t̄ipar? H̄irak God o Jon h̄irekes han kitetim?”

* 11:24 Mt 7:7 * 11:25 Mt 5:23, 6:14-15

³¹ Hír natipán nar ik: “Haiu mamtíp God hírak keriuwetek kan in, te hírak kakítpai, ‘Yenmak te yi yemtau híim mírak au?’

³² Haiu mamtíp hírekes han kitetim keremem, te hír mít in nanweikín sip nanwetai.” (Hír mít iuwe nínaain mít nererik nan nentar hír mít yapírwe han kitet God keriuwet Jon te hírak katíp mít híim mírak.)

³³ Hír natipán epei au, hír natíp Jisas nar ik: “Haiu ap merteyek au.” Te Jisas hírak ketpor, “Yi eiyítpo keimínek au, te hi ap te etpi keimín keriuweta hi han hírák menmen im. Taauye!”

12

Hím me mít enun naanmípre ni me waai wain níkim

(Mt 21:33-46; Lu 20:9-19)

¹ *Jisas wen kepu wínak iuwe ke God, hírak katíp mít miyapír en híim míre tok piksa kar ik: “Nípaa mítík hak kamír ni me waai wain níkim. Hírak kime níwa me nan keseniuwem, hírak kekin hei kewis yemtí iuwe, te hírak kakíntírer wain típar, híram mamíkíuwe hei mírám. Epei au, hírak kime kínaan iuwe nokim, te mít hír nanwim nanír mít enun nanínen nankintíp menmen. Hírak kewis mít han hír naanmíprewem. Hír naanmíprewem, hírak ken wit hak yanímín.

² Maain wain níkim mírám mewínki, hírak haai ke ni im e hírak keriuwet mítík kírak ken kakír mít nípaa naanmípre ni mírak, hírak kakít níkim me waai im.

* **12:1** Ais 5:1-2

³ Te h̄ir m̄it netenenik nak̄ip p̄ike nesiuwerek kehis ken.

⁴ Maain haai ke ni im h̄irak p̄ike keriuwet m̄it̄ik hak, te h̄ir nenep paan k̄irak nerekȳiwek enum.

⁵ Maain h̄irak keriuwet m̄it̄ik hak, te h̄ir nak̄ip kaa. Te h̄irak keriuwet han, h̄ir n̄ir̄iakem narek narek. M̄it han h̄ir naa, m̄it han au.

⁶ *H̄irak wen ketenen kiut̄ip, h̄irak n̄ikan k̄irak. Maain h̄irak kesiuwerek k̄ikaru ken. H̄irak han kitet kar ik: “H̄ir nan̄imtau h̄im m̄irak.”

⁷ H̄ir m̄it n̄irek te h̄ir nat̄ipan nar ik: “Ik ek kak̄it menmen me haai k̄irak. Haiu emk̄ip kaki te haiu mam̄it menmen me haai k̄irak.

⁸ *H̄ir nat̄ip nar ek, h̄ir netenenik nak̄ip kaa, h̄ir new̄ir ȳink k̄irak keit witeik.

⁹ “H̄irak m̄it̄ik kerek kam̄ir ni h̄irak kakr̄iak mekam? H̄irak kaknen kaknep m̄it enun in nani, h̄irak kakwis m̄it han naanmampre ni m̄irak.

¹⁰ *Yi ap yertei werek werek h̄im me God m̄it nises̄im mau t̄iwei h̄iram mat̄ip mar im:

‘Nu tein̄ik kerek m̄it nime w̄inak h̄ir n̄inein̄ik, h̄irak kerekek kaku kakre tein̄ik m̄it̄ik.

¹¹ God h̄irekes k̄ir̄iakem, te haiu m̄it han kitet h̄iram yaaim.’”

¹² H̄ir m̄it iuwe ne Isrel neit w̄inak iuwe ke God nansiuwe m̄it nantenen Jisas te h̄ir n̄inaain m̄it yap̄irwe nererik neit ein. H̄ir nertei h̄irak kesiuwor h̄im keriuwe h̄im tok piksa im em. Te h̄ir n̄inaiwirek nen.

M̄it nitehi Jisas me m̄it h̄ir nanw̄ir pewek me takis

(Mt 22:15-22; Lu 20:20-26)

* 12:6 Mt 3:17 * 12:8 Hi 13:12 * 12:10 Sam 118:22-23; Ap 4:11

13 *Maain mīt iuwe neriuwet mīt han ne Farisi kekek nin+n nises h+m me Moses netike mīt kerek nises h+m me Herot te h̄r nan nanri han ke Jisas.

14 H̄r nan niun Jisas h̄r nit̄wekhi nar ik: “M̄t̄ik iuwe, haiu mertei ti m̄t̄ik yaaik. Ti at̄ip werek, ti han kitet haiu m̄t̄ yap̄rwe m̄p̄ran. Ti ewepyap̄r h̄m me God hat̄ip haiu m̄t̄ miyap̄r em keremem. Te ti etpai. H̄m me Moses kewisai haiu mamw̄r pewek me takis mamno m̄t̄ik iuwe ke Rom niuk m̄rak Sisa o au? Haiu emw̄rem o au?”

15 Jisas h̄rak kertei h̄r newen+n h̄m nanri han k̄rak neriowerem, te h̄rak ketpor kar ik: “Yi yenmak te yi yaiwis̄sewek yairi han kai a? Yi yayit̄ pewek kei kiut̄ip eiȳk einen hi eh̄rek.”

16 H̄r newet̄wek neiȳk nan newet̄wekem, h̄rak k̄rem. Te h̄rak ketpor kar ik: “Ninaan me keim+n im e? Keim+n niuk m̄rak mewik?” H̄r nat̄ip nar ik: “M̄t̄ik Iuwe Sisa kerekek.”

17 *Te Jisas h̄rak ketpor, “Yi eiwet Sisa pewek me takis m̄rak, te eiwet God menmen m̄rak.” H̄r nemtewek, h̄r han kekrit neriuwerek.

*M̄t̄ nitehi Jisas me m̄t̄ik kaa maain kak̄krit
(Mt 22:23-33; Lu 20:27-40)*

18 *Maain kike mīt han nises h̄m me Sadyusi h̄r nan. H̄r han kitet mīt h̄r naa maain h̄r p̄ike nan̄krit au. H̄r nen niun Jisas nit̄wekhi nar ik:

19 * “M̄t̄ik Iuwe, Moses h̄rak kewis h̄m mar im: ‘M̄t̄ik hak kaki, te m̄te p̄rak wepu, h̄re wine n̄kerek wen au, m̄t̄ik heiyyuwe o n̄kik

* 12:13 Mk 3:6 * 12:17 Ro 13:7 * 12:18 Ap 23:8 * 12:19
Diu 25:5

kaktiwe, hir naniyewan hire wawine nikerek ne mitik epei kaa.'

²⁰ Nipaa mit hispinak wik (7) ne haai kiutip hir nepu. Hirak iuwe mitik keit mite, te hirak kaa ap kine nikerek nei au.

²¹ Maain nimineketiwe hirak kaa ap kine nikerek nei au.

²² Hir narek narek kike yiu ketiwe kaa. Maain mite ip hire waa.

²³ Maain hir mit yapirwe pike nanikrit nanu, hire waure mite pe keimin? Hir mit hispinak wik (7) nipaa epei netiwe ye!"

²⁴ Jisas ketpor kar ik: "Yi yetari menmen yentar yi yepitari him me God metike menmen mirak iuwe.

²⁵ Maain, hir mit pike nanikrit, hir nanit miyapir au. Miyapir nanit mit au. Hir nanu nanre mit ensel ne wit ke God.

²⁶ *"Ne mit hir pike nanikrit, yi ap yekine him Moses kewisim me nu tiwei hirak si taak ap kaa a? Hirak God katip Moses kar ik: 'Hi God ke Ebrahim, Aisak tetike Jekop.'

²⁷ Hirak God ke mit epei naa neit au. Hirak God ke mit hir nepu. Hir naa neit au, hir nepu. Yi yepitari a?"

*Him me God mit nanin nanisesim
(Mt 22:34-40; Lu 10:25-28)*

²⁸ Mitik kiutip ke mit kerek hir ninin nertei him me Moses natip mit em, hirak kan kemmau mit hir natipan nenehan, hirak kertei Jisas ketpor werek werek. Te hirak kitiwekhi kar ik: "Him mekam hiram iuwe minin him yapirwe

* 12:26 Eks 3:2, 6

nɪpaa God kewet Moses em hɪrak kewisɪm te haiu emisesim?”

29 *Jisas ketpɪwek kar ik: “Hɪm hɪram iuwe minɪn hɪm ham hɪram im: ‘Yi mɪt ne Isrel nɪkɪp emnep eiyɪmtau! Mɪtɪk Iuwe God hɪrak kiutɪp kerekek.

30 Yi hanhan Mɪtɪk Iuwe God eiriuwe han ki ketike hɪmɪn ki.’

31 *Hɪm mises hɪm ham minɪn hɪram im: ‘Yi hanhan eiriuwe mɪt han nar ke yi hanhan hɪras.’ Hɪm wik im minɪn, hɪm ham yapɪrwe hɪram mɪkaru.”

32 *Mɪtɪk ik kerek kertei hɪm lo me Moses, hɪrak katɪp kar ik: “Mɪtɪk Iuwe ti atɪp werek. Ti atɪp hɪrak God hɪrak kiutɪp. Hɪrak kerekek kepu. Han au.

33 *Haiu hanhan Mɪtɪk Iuwe God keriuwe han kai mamɪr ke haiu hanhan hɪras, te im minɪn menmen haiu si tatɪm mamwet God em o menmen haiu mewepwarem mewet God em.”

34 Hɪrak katɪp epei au, Jisas hɪrak kertei hɪrak mɪtɪk katɪp werek, te hɪrak ketpɪwek kar ik: “Ti han kit yaaik te ti hises hɪm me God werek werek.”

Hɪrak katɪp epei au, mɪt han hɪr nɪnaain nanitɪwekhi menmen ham.

*Jisas kitehi mɪt hɪr han kitet Kraiss hɪrak keimɪn
(Mt 22:41-46; Lu 20:41-44)*

35 Jisas wen katɪp keit wɪnak iuwe ke God, hɪrak kitehi mɪt kar ik: “Nenmak mɪt kerek hɪr ninɪn nertei hɪm lo me Moses hɪr natɪp Mɪtɪk Kraiss

* 12:29 Diu 6:4-5 * 12:31 Lev 19:18; Ga 5:14; Ro 13:9; Je 2:8

* 12:32 Diu 4:35; Ais 45:21 * 12:33 Diu 6:5; 1Sml 15:22; Hos 6:6

kerek God kehimitanek h̄rak Nepenyek ke Devit kerekek?

³⁶ *N̄ipaa God H̄im̄n Yaaik k̄k̄iak han ke Devit te h̄rak kewis h̄im̄ mau t̄wei kar ik: ‘M̄it̄ik Iuwe God kat̄ip M̄it̄ik Iuwe kai Kraiskar ik: “Ti hau menep his yaaim mai ere hi enep m̄it̄ enun nepan nit hi ehin̄ni.” ’

³⁷ *Devit h̄rak h̄irekes kenewek M̄it̄ik Iuwe k̄rak. Te h̄rak karkeik h̄rak k̄ire Nepenyek ke maam n̄ipu k̄rak Devit kerekek a?” Te m̄it̄ miyap̄r yap̄rwe h̄r han yaaik nemtau h̄im̄ m̄irak.

Jisas kene m̄it̄ kerek nin̄n nertei h̄im̄ lo me Moses

(Mt 23:1-36; Lu 11:37-54, 20:45-47)

³⁸ Jisas h̄rak wen kat̄ip m̄it̄ miyap̄r h̄im̄ m̄irak h̄rak ketpor kar ik: “Yi naanmampre h̄iras me m̄it̄ kerek h̄r nin̄n nertei h̄im̄ me God. H̄r nare nan̄no ein ein, h̄r neriuwet saket yaaim nokim me m̄it̄ kerek h̄r netenen pewek yap̄rwe netike m̄it̄ h̄r nertei menmen iuwe. H̄r han yaaik te m̄it̄ miyap̄r nan̄tpor, ‘Haai, ti epei han?’ neit wit maket kerek m̄it̄ nesiuwe menmen.

³⁹ H̄r nanu yeno ne m̄it̄ niuk m̄ir iuwe neit w̄inak ke God, h̄r nanu yeno ne m̄it̄ niuk m̄ir iuwe neit w̄inak ke m̄it̄ h̄r nan̄m̄ menmen.

⁴⁰ H̄r newises miyap̄r kerek m̄it̄ n̄r epei naa. H̄r nari w̄inak m̄ir metike menmen m̄ir yap̄rwe. H̄r prea yap̄rwe h̄r newises m̄it̄ ek te m̄it̄ yap̄rwe nat̄ip h̄r yaain. Maain God h̄rak kakn̄ip w̄isenum!”

* **12:36** Sam 110:1 * **12:37** Lu 19:48

Mite enu menmen aurep hire wewet God menmen

(Lu 21:1-4)

⁴¹ *Jisas katip epei au, hirak ken kir tikenup mire bokis me mit hir newir pewek mekrerem newet God em. Tikenup mire bokis miwaai ein, hirak Jisas kau kereptim keit in. Hirak kir mit yapirwe newir pewek mekrerem. Mit han netenen pewek yapirwe newir pewek yapirwe.

⁴² Mite piutip menmen aurep hire wetenen pewek kike, te hire wewir pewek wik mire toea miutip.

⁴³ *Jisas hirak kenine mit disaipel narak hirak ketpor kar ik: “Hi etpi werek. Mite ip hire wewir pewek hiram minin pewek me mit kerek hir newir pewek yapirwe mekrerem.

⁴⁴ Hir newir pewek ham mekre tikenup mire bokis, te meiyam wen mepeit winak mir. Hir newirem nanit menmen. Te hire au. Hire wetenen pewek wik wewirem epei au, hire wawu weinim. Hire wawit menmen wawim taauye! Meiyam meit winak kire au.”

13

Jisas katip mit naniwaank winak iuwe ke God
(Mt 24:1-2; Lu 21:5-6)

¹ Jisas hirak kinaaiwir winak iuwe ke God kakno witeik, hirak mitik hak disaipel kirak ketpewek kar ik: “Mitik Iuwe ehirem. Nan im yaaim. Winak im yaaim.”

* 12:41 1Kin 12:9 * 12:43 2Ko 8:12

2 *Jisas ketpⁱwek kar ik: “Ti eh^r wⁱnak yap^rwe im e? Maain nan im mⁱt han nanⁱnen h^r nanwenem mamwaai tⁱ weinⁱm.”

Jisas katⁱp maain menmen enum mamnen

(Mt 24:3-14; Lu 21:7-19)

3 H^r nen nau mⁱniu (o neiyⁱp) mⁱt nenenewem neiyⁱp me nu Oliv h^ram menep wⁱnak iuwe ke God pⁱnak ein. Te Pita, Jems, Jon, tetike Andru h^rakⁱt tan menep titⁱwekhi hⁱm tar ik:

4 “Ti etpai me wⁱ God kehimitan menmen im h^ram mamnen. Mekam maminⁱn mamnen te haiu mam^rtei God kak^rakem?”

5 Jisas ketpor hⁱm m^rak mar im: “Yi naanmampre h^ras te h^r mⁱt nanwisiyek au.

6 *Mⁱt yap^rwe h^r nanⁱnen nanⁱkreh^r kai nantⁱp mⁱt miyap^r ne tⁱ nan^r ik: ‘Hi Mⁱtⁱk luwe Kraiskerek God kehimitena hi han kerek.’ H^r nanwisorek h^r nanisesi.

7 Maain yi eiyⁱmtau hⁱm me mⁱt h^r nantⁱp mⁱt h^r nanⁱnepan menep o mⁱt nanⁱnepan yanⁱmⁱn, yi ap han ekⁱkrit ein ein au emⁱt. Menmen im maminⁱn mamnen te wⁱ epei mamnen wen au.

8 *Mⁱt ne weiwⁱk ham h^r netike mⁱt ne weiwⁱk ham h^r nanⁱnepan. Mⁱt ne wit hak nantike mⁱt ne wit hak h^r nanⁱnepan. Tⁱ kaktanⁱk heriyai heriyai. Hawⁱ au te ni meiyam mami mamⁱt menmen au. Menmen enum im maminⁱn mamnen te maain God skelim mⁱt me menmen enum h^r n^rakem. H^ram mar ke mⁱte weteiknen. Maain h^re wawine nⁱkan.

9 * “Yi naanmampre h^ras me menmen im e. Maain h^r mⁱt nantihis nan^riyi yi yaino wⁱnak

* 13:2 Lu 19:44 * 13:6 Jo 5:43 * 13:8 Ais 19:2; 2Kro 15:6

* 13:9 Mt 10:17-20

ke kaunsil. Hır nanıt nıþın naniwep yayıt wınak ke God. Yi yayırp yayıt wınak ke kaunsil me gavman nantike mıt han ninın naanmıpre wit heriyai heriyai yayıntar yi yises hım mai. Te yi eiyıtpor menmen mai.

¹⁰ Yi eiyıtpor hım mai maminın, te mıt nerer wit wit hır nanımtewem. Te maain wı enum mamnen.

¹¹ **Maain yi eiyırp wınak ke kaunsil yi han ekitet yapırwe hım mekam yi eiyıtpor au emıt! Menmen God Hımın Yaaik kakıtpiyem kakwetiyem, yi eiyıtpim. Menmen me han ki au. Taauye!

¹² Heiyiuwerer nanwet mıt enun kikrek nır hır nanınıþ nani. Haairer nanwet mıt enun nıkerek nır, nıkerek han nanwet mıt enun haairer o miyerer hır mıt nanınıþ nani.

¹³ *Maain mıt yapırwe hır han enuk nıneini nanıntar yi yises hım mai. Te neimın nanu nanıt nanısısa ere hır nani, maain hi etorhis hır nanu nantikewa haiu mamu mamıt wit ke God.

*Maain menmen enum enum mamnen
(Mt 24:15-28; Lu 21:20-24)*

¹⁴ *Maain yi yayır menmen enum mamıwaank wit mamtike mıtık hırak kakırp wit kerek God kerıuwesısek. (Mıt kerek nekine tıwei ik nıkıþ emnep yi han ekitet menmen im werek werek.) Yi mıt miyapır yayu provıns Judia me wı im yi eırır eino einiu mınıu o neiyıp.

* **13:11** Lu 12:11-12 * **13:11** Mt 10:19-22 * **13:13** Jo 15:18-21

* **13:14** Dan 9:27, 11:31, 12:11

15 *Mítik kerek kau kentar wínak siup, hírak ekíkíuwe eknen ekírp tí, hírak ap kakno wínak nímín ein kakít menmen au emit! Hírak ekírír ekno waswas kerekek.

16 Mítik hak keit ni hírak píke kakweikín kakít saket mírak au, emit! Hírak kakírír waswas kerekek.

17 *Miyapír kerek hír nepítu o miyapír hír newet níkerek ním hír naam, menmen im enum mamnén mamíwaanki.

18 Yi eiyitehi God te menmen im mamnén wí me hawí hitan au emit!

19 *Maain me wí eim, hír mít menmen mamíwaanki iuwe. Nípaa wí God kewis tí ketike nepni ere in, menmen ap mewaank mít nanír ke menmen im mamíwaanki au. Wí eim epei man, maain menmen mamíwaank mít nanír im taauye!

20 God hírak keremir wí im au, te mít yapírwe hír nani nanínektín te wít weiník. Te hírak keremir wí yinam me mít nípaa hírak kehimíteni hír nírak, hír nises hím mírak hírak kakíkepi.

21 “Maain wí eim e, te mítik hak kakítipi kakír ik: ‘Eiyírek, hírak Mítik Kraís hírak keit in.’ O mítik hak kakítipi, ‘Hírak kerp ein.’ Yi ap eiyímtau hím im au emit!

22 *Mít enun tawewai (o newenín hím) nanínén nanítipi, ‘Hi Mítik Kraís’ o hír nantíp, ‘Hi mítik profet hi ewepyapír menmen me God.’ Hír nanríak mít menmen yaaim nípaa hír nírem au mamít nepni o nanít tí. Hír nanríakem te hír

* 13:15 Lu 17:31 * 13:17 Lu 23:29 * 13:19 Dan 12:1; Joe 2:2;
Rev 7:14 * 13:22 Diu 13:1-3; Rev 13:13

nare nanri han ke mit God kehimiteni hir n+rak, hir nanwisorek nanises him mir, te hir au taau.

²³ Yi naanmamre h+ras. Maain menmen mamnen mam+r ke hi epei etpiyem.

Maain hi Mit+ik ke wit ke Mit+ik Iuwe hi p+ike anen

(Mt 24:29-31; Lu 21:25-28)

²⁴ **“Maain w+ im, menmen enum mam+waank mit epei au, wepni kak+r iuwe au, h+rak kakweik+n kakre w+taan, wenke ap te kak+r taau.*

²⁵ Hir h+ram mau nepni h+ram mam+nke, menmen eim meit nepni h+ram mamtan+ik.

²⁶ *Menmen im epei man, te hir mit nan+ra hi Mit+ik ke wit ke Mit+ik Iuwe hi anen ewepyap+r h+rekes akre nap+ ke nepni. Menmen me haai merh+he mewepna, hi anen ehin+n naanmampre mit.

²⁷ *Hi esiuwe mit ensel ne wit ke God hir nan+no nanrer wit wit nan+this mit miyap+r hi ehimiteni hir nises h+m mai.

Nu fik meteiknai menmen me w+ maain menmen mamnen

(Mt 24:32-35; Lu 21:29-33)

²⁸ “Nu fik h+ram meteikni menmen me w+ maain menmen mamnen. Maain w+ kerek heneik m+ram h+ram mamsiunen, yi eiy+rtei menep te wepni yaaik.

²⁹ Mar nu im, maain yi yay+r menmen im hi hetpiyem h+ram mamnen, yi eiy+rtei hi Mit+ik ke wit ke Mit+ik Iuwe menep te hi p+ike anen.

* **13:24** Ais 13:10; Rev 6:12-14, 8:12 * **13:26** Rev 1:7 * **13:27**
Mt 13:41

³⁰ Hi hatip werek. Mit miyapir in ek nepu nepeit, hir ap te nani ere menmen im hi hetpiyem hiram mamnen.

³¹ Nepni metike ti mamwep mamweikin mamre nime mamwaank mamit te him mai au mamu mamnen mamir ke hi hetpim.

*Mit hir ap nertei me wi menmen im mamnen au
(Mt 24:36-44; Lu 17:26-30, 34-36)*

³² **“Me wi menmen im mamnen, mit hir nepitariyem, mit ensel ne wit ke God hir nepitariyem, hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe hi epitariyem. God Haai kerekek hirak kerteiyem.*

³³ **Yi naanmampre hiras. Yi yepitari wi menmen im mamnen.*

³⁴ *Menmen mamnen mamir ke mitik iuwe hak kakno yanimin. Te mit narak nepitari wi mekam hirak pike kaknen. Hirak kehimitan mit hir naanmpre winak kirak, hirak katip mitik hirak naanmpre wepir ke niwa ke wit kirak. Hirak ketpiwek him iuwe hirak naanmprewek werek werek.*

³⁵ **Te yi mit naanmamre hiras werek werek. Yi yepitari wi me Haai ke winak hirak pike kaknen. Hirak kaknen witaan o wi ninin o wanewik toto o wepni o hinkewi, yi yepitariyek.*

³⁶ *Yi naanmpre hiras te hirak kaknen wasenum kakri yi yaiwaai yi ap yayises him mirak au.*

³⁷ *Menmen hi hetpiyem, hi hetpiyem mamno mit miyapir yapirwe. Yi yapirwe naanempre*

* 13:32 Ap 1:7 * 13:33 Mt 25:13-14 * 13:35 Lu 12:36-38

hiras! Yi yepitari wɨ mekam hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe hi pɨke anen.”

14

*Mit nime nɨpɨn natɨp hɨr nanɨnep Jisas
(Mt 26:1-5; Lu 22:1-2; Jo 11:45-53)*

¹*Wɨ wik mepeit ere wɨ mit hɨr han tewenɨn wɨ Pasova kerek nɨpaa God kenep mit ne Isip hɨr naa te mit ne Isrel au. Mit hɨr newis yis mekre bret mɨr me wɨ im au. In ek hɨr mit pris iuwe kerek ninɨn mit pris han kerek newet God menmen me mit, hɨr netike mit hɨr ninɨn nertei hɨm lo me Moses hɨr nererik nime nɨpɨn Jisas nɨsawɨn nemitɨwekpɨn nantɨwekhis nankɨp kaki.

²Hɨr natɨp nar ik: “Wɨ haiu wen han tewenɨn menmen me wɨ Pasova, haiu ap te mamɨwekhis mamɨp au. Haiu mamɨakem te mit yapɨrwe hɨr nantikewai haiu mamnepan.”

*Maria wewen sanda mekiuwe paan ke Jisas
(Mt 26:6-13; Jo 12:1-8)*

³*Me wɨ im Jisas hɨrak keit wit Betani hɨrak kepu wɨnak ke Saimon nɨpaa lepro mewik. Hɨrak wen kepu yeno kaam menmen, mite piutɨp hɨre wan wetenen mɨn tɨpar me nu nad nekenpɨ mɨrak mɨnɨn yaaim mekreerek. Mit hɨr newɨr pewek yapɨrwe me menmen im. Hɨre weket hɨm mɨrak wewen tɨpar mentar paan kɨrak.

⁴Hɨr mit han nepu en hɨr natɨpan main main han enuk nar ik: “Wenmak te hɨre wewen tɨpar im wewenem weinɨm?”

* **14:1** Mk 11:18; Hi 11:28 * **14:3** Lu 7:37-38

⁵ Hîre wewen tîpar im au, te mîtik hak kaksî-uwerem kakît 300 kina kakwet mît enum menmen auri, hîr nantîwem.” Hîr han enuk te hîr nenerep.

⁶ Te Jîsas keneri katîp kar ik: “Yi eiwisiye ewît! Yi yenmak te yi yerekyîwe enum. Hîre werekyo menmen yaaim.

⁷ *Hîr mît enun netenen menmen auri, hekrit hekrit hîr nau netikewi. Wî ham yi han ki yi eikepi. Te hi ap ehu etikewi me wî yapîrwe, te yi yairekyo menmen yaaim au.

⁸ *Mîte ip hîre hanhan wirîakem hîre epei werekyewem. Hîre weremani maain mît hîr nanwisa hi awaai ehîkre hei.

⁹ Hi hetpi werek. Wit heriyai heriyai kerek mît hîr nanîmtau hîm yaaim mai, mît hîr nanîrtei menmen mîte ip hîre werekyewem, hîr han kitetim hîr han tewenînep.”

Judas katîp mît iuwe ne Isrel hîrak kakîkepi hîr nanîthis Jîsas

(Mt 26:14-16; Lu 22:3-6)

¹⁰ Jîsas katîp epei au, Judas ke wit Iskeriot hîrak mîtik kiutîp ke mît disaipel hiswiyen wik (12) kerek nises hîm me Jîsas, hîrak ken witeik. Hîrak ken kiun mît iuwe ne pris kerek newet God menmen me mît, hîrak kewepyapîr Jîsas kakwetîrek.

¹¹ Hîr mît en nerteiyek, hîr han yaaik, hîr natîp Judas hîr nanwetîwek pewek mamrerim. Hîrak kînaiwîri ken han kitet hîrak kakwetîrek kakîrkeik.

* 14:7 Diu 15:11 * 14:8 Jo 19:40

Jisas ketike mīt disaipel nīrak naam menmen me Pasova

(Mt 26:17-25; Lu 22:7-14, 21-23; Jo 13:21-30)

¹² *Maain wī miutip me wī mīt hīr ap newis yis mekre bret au, wī me Pasova kerek hīr nenep sipsip mar ke nīpaa mīt hīr nenep sipsip te God kenep maamrer au, Jisas mīt nīrak nitīwekhi nar ik: “Ti are eriuwetai haiu mamno nein te haiu emrutmani menmen me wī Pasova?” (Wī Pasova hīram wī mīt hīr han tewenīn God hīrak kenep mīt ne Isip te maamrer ne Isrel au.)

¹³ Te Jisas hīrak keriuwet mītīkīt wik te mīt disaipel nīrak hīrak ketpīwekīt kar ik: “Yi yaino wit Jerusalem yi eiyīr mītīk hak keremīme mīn tīpar mekrerem, hīrak kaksipeti. Te yi eiyisesik.

¹⁴ Yi eiyisesik eino wīnak kerek hīrak kakno kakīkrerek, yi eiyitehi mītīk ke wīnak ik eiyīr ik: ‘Mītīk luwe kawīr hīrak kituthi haau meiyam miutip meit nīmīn weinīm te haiu mīt disaipel nīrak mamtikerek emu mamīm menmen kerekek me wī Pasova mamwi?’

¹⁵ Te hīrak kakteikni haau miutip weinīm kau niu kerek yeno metike kīnaan mekrerek. Ein e yi eiraimani menmen te haiu mamīm.”

¹⁶ Hīrak ketpīwekīt menmen te hīrakīt ten wit Jerusalem, hīrakīt tīr menmen mar ke nīpaa Jisas ketpīwekītem. Te hīrakīt temani menmen me Pasova wī hīr han tewenīn nīpaa God kenep maamrer nīr au.

¹⁷ Maain hīnkewī, hīrak Jisas ketike mīt disaipel nar hiswiyen wik (12) hīr nen wīnak.

* **14:12** Eks 12:6, 14-20

18 *Hir wen naam menmen nau yeno em, Jisas hirak ketpor kar ik: “Hi hetpi werek. Mitik hak kiutip (o mitik keiyak) ke yi mit yi yaam menmen yetikewa hirak kakwepayapir hi eno his me mit enun.”

19 Hir nemtewek, hir han kekrit nine han enuk, hir niutip niutip nenepepan nit+wekhi ere hir nepnepik hir nit+wekhi nar ik: “Hi ewepityapir o au?”

20 Hirak ketpor kar ik: “Hirak mitik kiutip ke yi mit hiswiyen wik (12), hirak kiutip kaam menmen mekre sak kerepta.

21 Hi Mitik ke wit ke God hi ano hahi ahir ke him me God mau t+wei hiram metpim. Te hirak mitik kerek kakwepayapir hirak kakiwaank hirekes. Nipaa miye pirak ap winaak te hiram yaaim. Te hire epei winaak te in ek hirak kakiwaank hirekes.”

Jisas kewet mit disaipel narak komunion hir naam

(Mt 26:26-30; Lu 22:15-20; 1Ko 11:23-25)

22 Hir wen naam menmen, Jisas keit bret kitehi God katip hirak yaaik. Te hirak kewepik kewet mit ek ketpor kar ik: “Yi eit+wek eiyik. Ik hirak yink kai.”

23 Hir naak, mar keremem te hirak keit wa hesnu tipar wain mekretek, hirak kitehi God katip hirak yaaik. Te hirak kewet+rek hir naam tipar wain mekre wa hesnu.

24 *Te hirak ketpor kar ik: “Im em hiram hemkre mai. Hi enip him ham yaaim kontrak

* 14:18 Sam 41:9 * 14:24 Eks 24:8; Sek 9:11; Jer 31:31-34; 1Ko 10:16; Hi 9:20

mami ke wit ke God mamnen. Hemkre mai mamwen te hi akaap mit miyapir ariuwere.

²⁵ Hi hetpi werek. Hi ap pike ehim tipar wain ere wi maain hi ehim tipar wain yaaim nimnam mamit wit ke God.”

²⁶ Hirak katip epei au, hir nine henye. Hir nine henye, te hir nen witeik ninaaiwir wit Jerusalem, hir niniu nen miniu (o neiyip) ke nu Oliv.

Jisas katip Pita maain hirak kakweikin sip kakwetiwek

(Mt 26:31-35; Lu 22:31-34; Jo 13:36-38)

²⁷ *In ek Jisas ketpor kar ik: “Maain kike yi yainaipisa. Him me God hiram matip mar im: ‘Hi God hi enep mitik naanmipre sipsip, hiram mamrir mamno heriyai heriyai.’

²⁸ *Maain, God hirak kakikoya hi pike ekrit, hi ehinini hi ano provins Galili.”

²⁹ Pita ketpawek him iuwe kar ik: “Hir mit in naninapisit nanrir te hi au. Taauye!”

³⁰ Jisas ketpawek kar ik: “Hi hetput werek. Witaan ik ek, suware kaktip wik wen au, ti eraupakin wikak atip mit hi epitari hirak keimin.”

³¹ *Te Pita katip him iuwe, “Hi hahi etikewit hi hahi, te hi aritpakin au. Taauye!” Hir mit nirak yapirwe natip narek.

Jisas kitehi God menmen keit ni Getsemani

(Mt 26:36-46; Lu 22:39-46)

* 14:27 Mk 14:50; Sek 13:7 * 14:28 Mt 28:16; Mk 16:7 * 14:31 Jo 11:16

32 *Hir natip epei au, hir nen wit ni meitai niuk mīrak Getsemani. Jisas hirak katip mit nīrak kar ik: “Yi eiyu in hi eno ehitehi God.”

33 Hirak keit Pita, Jems tetike Jon, hirakit tetikerek ten wit hak. In ek Jisas hirak menmen menepiwēk hemkre, hirak kine han enuk.

34 *Te hirak ketpiwēkit kar ik: “Hi hine han enuk ere hi hahi. Hi hanhan hirekes wisenum.”

35 Hirak ken kike kiwaai ti kitehi God te menmen enum im mamsiurirek mamno.

36 *Hirak kitehi God kar ik: “Haai kai ti hertei hiriak menmen yapirwe. Ti esiuwe menmen enum im mamno emnopin emkeipo. Te hi hises han kai au, han kit.”

37 Hirak katip epei au, hirak ken kir mitikit tirak tipwaai. Te hirak kene Pita kar ik: “Saimon ti hiwaai a? Ti ap epu naanmipre mit naninen me wi kike au a?

38 *Yi naanmipre mit naninen. Yi eiyitehi God te hirak Seten ap te kakini ni yi eiweikin sip eiweto. Yi han ki yaaik, te yink ki au kinapen kaki kaktikewa.”

39 Hirak katip epei au, Jisas pike ken ein kitehi God menmen kerek nipaa hirak kitiwēkhiyem.

40 Hirak pike ken kiun mitikit tirak, te hirakit au pike tiwaai nanamir mekses. Hirakit tekrit tepitari tetpiwēk mekam taauye.

41 Hirakit yink enuk hirak pike ken kan hirak ketpiwēkit kar ik: “Yi wen yawaai yinatini a? Epei werek emit! Eiyirek! Wi epei man te hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe hirak mitik hak

* 14:32 Jo 18:1 * 14:34 Jo 12:27 * 14:36 Ro 8:15; Ga 4:6; Mk 10:38; Jo 6:38 * 14:38 Lu 11:4; Mt 6:13

kakwepayapir hi eno his me mit han nanrekyno enum hir nantenina.

⁴² Eiyikrit haiu emno. Yi eiyirek! Mitik kewepayapir epei kan keit in.”

Mit enun nan neithis Jisas

(Mt 26:47-56; Lu 22:47-53; Jo 18:3-12)

⁴³ In ek hirak wen katip, Judas hirak kan. Hirak mitik kiutip ke mit disaipel nar hiswiyen wik (12). Hirak ketike mit yapirwe hir netenen hine metike paap yoki. Hir mit iuwe ne Pris kerek newet God menmen me mit, hir netike mit ninin nertei him lo me Moses, hir netike mit iuwe ne Isrel, hir nesiuwe mit in nan.

⁴⁴ Nipaa hirak mitik Judas kerek kewepypirik hirak ketpor kar ik: “Hirak mitik kerek hi eiyewewik emiwek tekep mirak, yi eitiwekhis eitenenik eiriyaak eiyik eino.”

⁴⁵ Judas kan kiun Jisas hirak katip kar ik: “Mitik iuwe.” Te hirak keiyewewik.

⁴⁶ Te hir mit han nan neithis Jisas netenenik.

⁴⁷ Te mitik kiutip kirak kerek kerp menep hirak ketenen hine ke his nokik, te hirak kiwaai hine kesipe nikip me mitik hak enuk eik. Mitik iuwe ke mit pris kerek newet God menmen me mit, mitik kirak kirak wok mirak weinim, hirak mitik ik ke Jisas hirak kesipe nikip mirak.

⁴⁸ Hirak Jisas kene mit han enun ein ketpor kar ik: “Yi epei yan yetauhis eiriuwe hine metike paap yoki yar ke yi yeithis mitik enuk kekintip menmen a?”

49 *Hekrit hekrit hi etikewi haiu mepu wɪnak iuwe ke God hi ewepyapɪr hɪm mai. Te yi yetauhis auye! Yi yɪrɪak menmen im te hɪm me God mɪt newisɪm mau tɪwei hɪram mamnen mamɪr em.”

50 *Hɪrak katɪp epei au, hɪr mɪt disaipel nɪrak hɪr nɪnawɪrek nɪrɪr nen.

Mɪtɪk pipɪak hak kiutɪp hɪrak kɪrɪr ken

51 Mɪtɪk pipɪak hak kiutɪp kerek kises Jisas, hɪrak kamɪr laplap mɪre hɪke mɪsanu traup mɪrak. Hɪr mɪt han nantɪwekhis,

52 te hɪrak kehɪresiuri kenemtɪn laplap mɪrak hɪrak ke puk weinɪk kɪrɪr ken.

Jisas kewepyapɪr hɪrekes keit kaunsil

(Mt 26:57-68; Lu 22:54-55, 63-71; Jo 18:13-14, 19-24)

53 Hɪr mɪt nari Jisas nen niun mɪtɪk iuwe hetpris kinɪn naanmɪpre mɪt pris kerek newet God menmen me mɪt. Mɪt iuwe pris yapɪrwe newet God menmen me mɪt, hɪr netike mɪt niuk mɪr iuwe, hɪr netike mɪt hɪr ninɪn nertei hɪm lo me Moses, hɪr nererik nau ein nemeriyɪwek.

54 Hɪrak Pita ketepik yanɪmɪn, hɪrak ken kekre nɪwa ke wɪnak ke mɪtɪk iuwe kinɪn mɪt pris han. Hɪrak ketike mɪt kerek naanmɪpre wɪnak enuk hɪr nau si neminɪn his hɪt men si.

55 Hɪr mɪt pris iuwe kerek newet God menmen me mɪt, hɪr netike mɪt han ne kaunsil hɪr nɪnatɪn mɪt nesiuwe hɪm Jisas, te hɪr nankɪp kaki, te hɪr nɪnapɪn menmen enum hɪrak ketpim au.

* 14:49 Lu 19:47, 21:37; Jo 18:20 * 14:50 Mt 26:31

56 Mít yapirwe nesiuwe him Jisas neweniwék him te him mir ap mipiram au.

57 Mít han nerp newenin him natip nar ik:

58 **“Haiu memtewek hirak katip, ‘Hi ewep winak iuwe ke God mit nimaak, te maain wí wikak hi pike eimaak mit ap te nanimaak taau.’ ”*

59 Him me mit in hiram ap mipiram au.

60 Hirak mitik iuwe hetpris kerek kinin naanmipre mit kerek newet God menmen me mit, hirak kerp kekleri kitehi Jisas kar ik: *“Ti pike etpai au a? Nenmak te hir mit in neswut him a?”*

61 **Jisas hirak kekintip ketpor au. Mitik iuwe hetpris hirak pike kitiwekhi kar ik: “Ti mitik Krai kerek God kehimitenit, ti Nikan ke Mitik Iuwe kerek haiu mewenipiyek o au a? Ti etpai!”*

62 **Jisas hirak ketpíwek kar ik: “Hi hirekes kerekek. Maain yi eiyir hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe hahu menep his yaaim me God kerek hirak Iuwe tokik keit, hi anen ekre napí me nepni.”*

63 Mitik iuwe hetpris hirak kepípir kari saket mirak kewepim katip hisiuwe kar ik: *“Menmak te haiu mamri mit han nansiuwek him a?”*

64 **yi epei yemtau hirak katip enum kekrehir ke God. Yi han kitet mekam a?” Hir yapirwe natipan nar ik: “Hirak kirak enum hirak eki.”*

65 In ek mit han nenikin timank menterik, hir newepniwek ninaan meriuwe laplap, te hir nakip neriuwe his mir nititíweknaan natip nar ik: *“Keimin kitep a? Ti profet te ti etpai.” Mit han*

* **14:58** Jo 2:19-21 * **14:61** Mk 15:5; Lu 23:9 * **14:62** Sam 110:1;
Rev 1:7 * **14:64** Jo 19:7

hír naanmĩpre weipĩr nen nĩwaaihis nenepĩwek tekep.

*Pita kepakĩn Jisas katĩp hi hepĩtariyek
(Mt 26:69-75; Lu 22:56-62; Jo 18:15-18, 25-27)*

⁶⁶ Hĩrak Pita wen kepu witeik keit nĩwa ke wĩnak, mĩte piutĩp wĩriak menmen me mĩtik iuwe hetpris,

⁶⁷ hire wan wĩr pita kau si keminĩn his hĩt men si. Hĩre werp menep wetpĩwek war ik: “Ti hĩrekes hetike Jisas ke wit Nasaret yi epei yariyakĩt.”

⁶⁸ Te Pita kiune hĩm katĩp, “Henmak te ti hitauhi menmen im? Hi hepĩtariyek.” Hĩrak katĩp epei au, hĩrak ken kerp ya weipĩr. Te suware katĩp.

⁶⁹ Mĩte wen wĩpĩrek pĩke watĩp mĩt han nerp menep war ik: “Hĩrak mĩtik kises hĩm me Jisas kerekek.”

⁷⁰ Pita pĩke kiune hĩm katĩp, “Hi hepĩtariyek.” Maain kike, mĩt hĩr nerp menep natĩp nar ik: “Ti hises hĩm mĩrak kerekek. Ti hĩrekes mĩtik ke provins Galili.”

⁷¹ Pita katĩp hĩm iuwe ketpor kar ik: “Hi epĩtari mĩtik hak yi yitauhiyek au. Hi atĩp werek au, te God hĩrak kaknen kakiyep.”

⁷² *Hĩrak katĩp epei au, hĩrak suware pĩke katĩp. Te Pita hĩrak han kitet menmen Jisas nĩpaa ketpĩwek kar ik: “Maain suware katĩp wik wen au, ti tewen eraupakĩn wikak.” Hĩrak han kitetim te hĩrak kine han enuk kĩkĩt.

* 14:72 Mk 14:30

15

Hir nesiuwe him Jisas kerp ninaan me mitik iuwe gavman Pailat

(Mt 27:1-2, 11-14; Lu 23:1-5; Jo 18:28-38)

¹ *Wanewik toto, mit iuwe pris kerek newet God menmen me mit, hir netike mit iuwe hir netike mit ninin nertei him lo me Moses, hir netike mit han yapirwe ne kaunsil hir han kite-tim natipan. Epei au, hir nesenkek Jisas his mirak neriyaak neiyik nen newet mitik iuwe gavman Pailat ek.

² Pailat hirak kitiwekhi kar ik: “Ti Mitik Iuwe King ke mit ne Isrel o au?” Jisas ketpwek kar ik: “Hirak him mit.”

³ Mit iuwe pris kerek newet God menmen me mit, hir nesiuwe him Jisas yapirwe.

⁴ Te Pailat kitehi Jisas kar ik: “Ti pike etpor au a? Hir neswut him yapirwe.”

⁵ *Jisas kekintip, te Pailat han kekrit keriuwerek.

Mitik Pailat katip mit hir nanwis nil emu his me Jisas

(Mt 27:15-26; Lu 23:13-25; Jo 18:39-19:16)

⁶ Tito yapirwe nipaa ein me wi im mit hir nehish nempep menmen me Pasova hir nitehi Pailat hirak kakikaisiu weipir ke mitik hak nipaa hirak ken kekere winak enuk.

⁷ Mitik hak niuk mirak Barabas hirak kepu winak enuk ketike mit enun yapirwe nipaa hir netike mit ne gavman hir nenepan, hir nenep mitik kiutip kaa.

* 15:1 Lu 22:66 * 15:5 Ais 53:7; Mk 14:61

⁸ Hír mît yapırwe nen niun Pailat nitıwekhi hırak kakriak menmen nıpaan ein hırak kırıakem.

⁹ Hırak ketpor kar ik: “Yi han yaaik te hi eweti Jisas Mıtık Iuwe ke Isrel hırak kaknen?”

¹⁰ Hırak kertei mıt iuwe pris kerek newet God menmen me mıt hır epei newetıwek Jisas nentar hır hemkre menepam han enuk nerıuwerek.

¹¹ *Hır mıt pris nıkiak han ke mıt yapırwe te hır nitehi Pailat ke Barabas. Jisas au.

¹² Pailat pıke kitorhi kar ik: “Hi eweti Barabas, te hi ariak mekam herıuwe mıtık yi eiwis niuk mırak Mıtık Iuwe King ke Isrel a?”

¹³ Hır pıke natıp nar ik: “Ti ewenkek Jisas ekıntar nu tentarakıt.”

¹⁴ Pailat ketpor kar ik: “Hi henmak? Hırak kırıak mekam enum?” Te hır wen nınap nenıne his iuwe natıp nar ik: “Ti ewenkekik ekıntar nu tentarakıt.”

¹⁵ Pailat hanhan kakriak mıt hır han yaaik. Te hırak kewetır mıtık Barabas. Hırak katıp mıt nırak hır nanınep Jisas nanrıuwe nıpın. Hır nakıp nerıuwe nıpın, Pailat hırak kerıuwetek ken mıt soldia nırak te hır nanıno nanwenkek Jisas kakıntar nu tentarakıt.

Mıt soldia hır nitetnaan Jisas

(Mt 27:27-31; Jo 19:2-3)

¹⁶ Mıt soldia ne ami hır neit nımın wınak ke mıtık iuwe, hır nari Jisas neiyık nen haau hak. Hır nenıne mıt han,

* 15:11 Ap 3:13-14, 13:38

17 *te h̄ir neriuwet Jisas saket m̄ire ȳiwir, h̄ir nime wiw̄ir t̄ikt̄ik enuk newis̄ik keweik̄in paan k̄irak.

18 H̄ir nerp netp̄iwek nar ik: “Haai, M̄it̄ik Iuwe King ke Isrel, ti epei han.”

19 Epei au, h̄ir nenep paan k̄irak neriuwe niuk, h̄ir nenik̄in t̄imank menterik, niteh̄ir nemip̄in newen̄ipiyek.

20 H̄ir nit̄it̄iweknaan nenwes̄isek ere werek, h̄ir neriuwetek (o neres̄iwek) saket m̄ire ȳiwir, h̄ir p̄ike newis saket m̄irak menterik, h̄ir neiȳik nan̄ino nanwenkekik kak̄intar nu tentarak̄it.

M̄it newenkek Jisas kau nu tentarak̄it

(Mt 27:32-44; Lu 23:26-43; Jo 19:17-27)

21 *M̄it̄ik hak niuk m̄irak Saimon h̄irak haai ke Rufas ketike Aleksanda, h̄irak ke wit Sairini, h̄irak kepnen ni menep. H̄ir m̄it soldia h̄ir neit nu tentarak̄it neiȳik nimaasik h̄irak ek̄iker̄ir nu ik ke Jisas.

22 H̄ir nari Jisas neiȳik nen niun wit niuk m̄irak Golgota. Haiu meweik̄in h̄im haiu mat̄ip “Wit Paan Hesnu”.

23 H̄ir newet Jisas t̄ipar wain marasin mekr-erem, te h̄irak ȳink k̄irak kekek au. H̄irak k̄inapen te h̄irak kaam au.

24 *H̄ir m̄it newenkekik kentar nu tentarak̄it, h̄ir neit menmen m̄irak neret̄it satu neiȳik n̄ir menmen h̄ir nant̄iwem.

25 Wen hekrit iuwe wepni keh̄in k̄iniu kan, h̄ir newenkekik.

26 H̄ir newis h̄im mentar nu nenmak h̄ir newenkekik nesiuwerek. H̄ir neiȳim nen

* 15:17 Lu 23:11 * 15:21 Ro 16:13 * 15:24 Sam 22:18

newisim mau men paan kirak. Him im matip mar ik: “IK EK HIRAK MITIK IUWE KING KE ISREL.”

²⁷ Hir newenkek mitikit enukit raskel wik tiriak enum tetikerek. Hirak mitik kau ken ke his yaaim, mitik hak kau ken ke his henkik.

²⁸ *(Mar im him me God nipaa mit newisim mau tiwei hiram epei man. Hiram matip mar im: “Hir han kitet hirak kire mitik enuk raskel kiriak menmen enum.”)

²⁹ *Mit kerek hir nan nen ein hir nititiweknaan netpiwek nar ik: “Ko! Ti mitik kerek ti ewep winak iuwe ke God ti pike eimaak me wi wikak?

³⁰ Ti ekaap hirekes ekiuwe nu tentarakit ehirp ti.”

³¹ Mar im mit iuwe pris kerek newet God menmen me mit, hir netike mit ninin nertei him lo me Moses, hir nititiweknaan natipan nar ik: “Hirak kikaap mit han, te hirak kikaap hirekes taauye!

³² Ti Mitik God kehimitenit ti Mitik Iuwe ke Isrel, ti ekiuwe ehirp ti, te haiu mamrit han kitetit.” Mitikit hir newenkekikit tau niu tetikerek, hirakit tetpiwek enuk tetikeri.

Jisas nepei kaa

(Mt 27:45-56; Lu 23:44-49; Jo 19:28-30)

³³ *Wepni kan kau ninin iuwe ere hinkewi, witaan toto miwapin wit yapirwe.

³⁴ *Nepei hinkewi Jisas kenepip him iuwe katip kar ik: “Eloi Eloi Lama Sabaktani?” Haiu

* **15:28** Ais 53:12 * **15:29** Sam 22:7, 109:25; Mk 14:58; Jo 2:19

* **15:33** Emo 8:9 * **15:34** Sam 22:1

meweik'in h'im haiu matip mar im: "God kai God kai. Kenmak te ti h'naiw'ira eweik'in sip eweto?"

³⁵ M'it han nerp menep h'ir nemtewek h'ir natip nar ik: "Eiy'mtewek. H'irak ken'ine Ilaija."

³⁶ *M'itik kiutip kesiuknen ken ein keit mosong o n'ik me wan eik (h'iram m'ire wum n'ikik), h'irak kewis t'ipar wain mesine mekrerek, h'irak kewis'ik kentar niyen p'ike kan kewet'uwekek kak'misek katip kar ik: "Haiu mam'ir te Ilaija kaknen kaknekt'in Jisas kakwis'ik kak'irp ti o au."

³⁷⁻³⁸ *Jisas kenepip miutip h'im iuwe, h'irak kaa. H'irak kaa, laplap iuwe m'iwap'in ya weip'ir me m'it nehimitan em me God meit w'inak iuwe ke God meit n'im'in ein h'iram mewep p'nam p'nam mau n'im'in mau niu ein ere men miun ti eim.

³⁹ H'irak m'itik iuwe kerek naanm'ipre m'it soldia han, h'irak kerp menep k'ir Jisas h'irak kaa, h'irak katip kar ik: "M'itik ik h'irak N'ikan ke God."

⁴⁰ *Miyap'ir han netikerek nerp ein, te h'ir nerp yan'im'in. Maria pe wit Magdala wetike Salomi, h'ir netike Maria miye pe Joses ketike n'ikik k'irak Jems h'ir nerp ein.

⁴¹ H'ir miyap'ir in nises Jisas me wi h'irak kau keit provins Galili, h'ir newet'uwek menmen h'irak kaam. Miyap'ir han yap'irwe n'ipaa netikerek nan nen wit Jerusalem nerp ein.

M'it newis Jisas kekre hei iuwe kewen kin'ik keit m'iniu (o neiy'ip)

(Mt 27:57-61; Lu 23:50-55; Jo 19:38-42)

* **15:36** Sam 69:21 * **15:37-38** Hi 10:19-20 * **15:40** Lu 8:2-3

42-43 Maain petko matip, Josep ke wit Arimatia kan kir Pailat kentar hirak mitik iuwe hak ke kaunsil. Hirak kemerir God kaknen naanmipre mit. Hirak ap kinaain au, te hirak ken kir Pailat kitiwekhi ke herwe yink ke Jisas.

44 Pailat han kitet kar ik: “Jisas epei kaa? Ko!” Te hirak kenine mitik iuwe soldia kerek naanmipre mit soldia han, hirak kitiwekhi me Jisas epei kaa o au.

45 Mitik eik ketpivek Jisas epei kaa, te Pailat kewis Josep kakithis herwe yink kirak.

46 Josep hirak kewir pewek keit laplap yaaim mire hike, hirak kenke Jisas yink kirak kewir laplap keweiknenik kewapinek kewisik kekre hei ke nan iuwe. Epei au, hirak keriuwet nan iuwe keiyepet hei him kirak.

47 Maria pe wit Magdala wetike Maria miye pe Joses, hir nir wit Josep kewis Jisas kiwaairi.

16

Jisas pike kekrit

(Mt 28:1-8; Lu 24:1-12; Jo 20:1-10)

1 Maain wi Sabat hiram epei men, Maria pe wit Magdala wetike Salomi, hir netike Maria miye pe Jems, hir neit menmen yaaim minin neiyim nen nanir Jisas nanwen yink kirak.

2 Wepni kewep kan hekrit iuwe me wi Sande te hir nen hei kirak.

3 Hir nepnen hir natipan nar ik: “Keimin kakinkawir nan kiwapin weipir kihi kentar nan hirak nimenuk?”

⁴ Hír nen menep ein hír níkaamna nír nan keit pínak ein. Nípaa mítík hak keweikník keriuwetek ken pín ein.

⁵ Hír nen nípiun hei eik, hír nen nitetik nen nímin ein. Te hír nír mítík pipiak kau yeno me pínak me his yaaim. Hírak kamír laplap nokim yaaim híram míre hike. Te hír nehínhín han kekrit neriuwerek.

⁶ Hírak ketpor kar ik: “Yi ap einaain au. Yi yínyatín Jisas ke wit Nasaret kerek hír mít newenekik kau nu tentarakít. Hírak epei kekrit kau. Hírak kepu in au. Yi eiyír yeno nípaa hír newisík kíwaairi.

⁷* In ek yi eino eitíp Pita ketike mít disaipel han Jisas ketpor kar ik: ‘Hi ehiníni ano provins Galili.’ Maain yi eiyírek eiyít ein eiyír ke nípaa hírak epei ketpi.”

⁸ Hír miyapír nen witeik nírir nen ein, hír nepírpír iuwe han kekrit neriuwerek. Hír natíp mít híim au. Hír nínaain nekintíp nen.

*Maria pe wit Magdala híre wír Jisas
(Mt 28:9-10; Jo 20:11-18)*

⁹* [Me wí Sande hekrit enum eik, Jisas kekrit kínaaiwír hei. Hírak kekrit kau wanewik, hírak kinín kewepyapír hírekes me ninaan me Maria pe wit Magdala. Nípaa hírak kepír herwe enum mar hispínak wik (7) mekrerep híram metpaan men minaiwírep.

¹⁰ Híre epei wír Jisas, te híre wen watíp mít nípaa netikerek hír nariyan. Hír wen han tewenínek níkiték.

* **16:7** Mt 26:32; Mk 14:28 * **16:9** Lu 8:2

11 Hire wen wetpor hire wırek hırak kepu, te hır nemtau hım mıre au.

*Mıtıkıt disaipel wik tır Jisas keit yayıwe
(Lu 24:13-35)*

12 Maain mıtıkıt wik tırak ten wit hak tırek, te hırak keweikınhis hırekes kıre mıtık hak.

13 Hırakıt nepei terteyek, hırakıt pıke ten tatıp mıt disaipel han nırak, te hır nemtau hım mırakıt au.

*Jisas katıp mıt disaipel nırak menmen hır enis-
esim
(Mt 28:16-20; Lu 24:36-49; Jo 20:19-23)*

14 *Maain, hır mıt disaipel nırak hiswiyen kiutıp (11) nau naam menmen, Jisas kan keneri kentar hır han to enuk nepu, hır ap nemtau hım me mıt nıpaa nepei nır Jisas.

15 *Hırak ketpor kar ik: “Yi eino heriyai heriyai eirer wit wit kerek mıt miyapır newi, yi eiwepyapır hım yaaim mai, mıt yapırwe nanımtewem.

16 *Neimın nanımtau hım mai nanisesim, yi eikırı. Maain God kaktorhis, hır mıt miyapır nırak. Neimın nemtau hım nanisesim au, God han kitet menmen enum hır nırakem skelim mıt kakınterim.

17 *Mıt kerek hır nises hım mai, hır nanrıak menmen im nankinau niuk mai. Hır nanpır herwe enum hıram mamno, hır natıp hım ham nıpaa hır nerteiyem au.

* 16:14 1Ko 15:5 * 16:15 Ap 1:8 * 16:16 Ap 2:38, 16:31, 33

* 16:17 Ap 2:4, 10:46, 8:7

18 *Hir nantenen manpen o yenmik o hir nanim menmen enum menep mit, hir ap te nani au, hir nanu werek. Hir nanwis his mamantar mit hir n+nap, te maain hir nanre yaain.”

*God keithis Jisas ken wit kirak Heven
(Lu 24:50-53; Ap 1:9-11)*

19 *Mitik Iuwe Jisas ketpor epei au, God ketiwekhis ken wit kirak. Hirak ken kau menep his yaaim me God.

20 *Maain mit disaipel n+rak hir nen heriyai heriyai nerer wit wit mit miyap+r newi, hir newepyap+r h+m me Jisas. Mitik Iuwe Jisas hirak kekepi hir n+rak menmen yaaim kerek n+paa kerek mit n+rem au. Te mit hir nertei h+m im mit netporem h+ram yaaim.]

Mep+r keremem

* **16:18** Lu 10:19; Ap 28:3-6, 4:30, 5:16 * **16:19** Ap 2:33-34,
7:55-56; Ef 1:20; 1Pi 3:22 * **16:20** Ap 14:3; Hi 2:3-4

Him Yaaim Me God
The New Testament in the Au language of Papua New
Guinea
Nupela Testamen long tokples Au long Niugini

copyright © 1992 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Au

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-12-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files dated 31 Aug 2023

4e85f348-3df4-5add-b32a-49bcafe3752a